

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Marc Aug 

Biri Sizi Bulmaya  alışıyor

ROMAN

Çeviren: Adem Beyaz

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

BİRİ SİZİ BULMAYA ÇALIŞIYOR

Marc Augé (Poitiers, 1935) antropolog. 1985-1995 yılları arasında başkanlık yaptığı EHESS'te araştırma direktörü olarak görev yapan Augé'nin gündelik yaşam mekânlarına ilişkin çok sayıda incelemesi bulunmaktadır.

Un ethnologue dans le métro (Hachette, 1986); *Domaines et Châteaux* (Seuil, 1989); *Non-lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité* (Seuil, 1992); *Paris retraversé* (J. Mounicq ile birlikte, Éd. de l'Imprimerie Nationale, 1992); *La Guerre des rêves. Exercices d'ethno-fiction* (Seuil, 1997); *L'Impossible Voyage. Le tourisme et ses images* (Rivages-Poche, 1997); *Les Formes de l'oubli* (Payot, 1998; *Unutma Biçimleri*, YKY, 2019); *Le Temps en ruines* (Galilée, 2003); *Pour quoi vivons-nous?* (Fayard, 2003); *Le Métier d'anthropologue . sens et liberté* (Galilée, 2006); *Éloge de la bicyclette* (Payot, 2008); *Le Métro revisité* (Seuil, 2008); *Carnet de routes et de déroutes : septembre 2008-juin 2009* (Galilée, 2010).

Adem Beyaz 1985 yılında Ankara'da doğdu. Ankara Atatürk Lisesi'ni bitirdi. Galatasaray Üniversitesi'nde felsefe lisansını, Paris-Sorbonne Üniversitesi'nden felsefe yüksek lisansını tamamladı. Editörlük ve çevirmenlik yapıyor.

**Marc Aug 'nin
YKY'deki kitapları**

Yaşsız Zaman - Kendi Etnolojini Yapmak (2017)

Evsiz Bir Adamın Güncesi (2018)

Unutma Biçimleri (2019)

Biri Sizi Bulmaya Çalışıyor (2019)

MARC AUGÉ

Biri Sizi Bulmaya Çalışıyor

Roman

Çeviren

Adem Beyaz

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5413
Edebiyat - 1544

Biri Sizi Bulmaya Çalışıyor / Marc Augé
Özgün adı: *Quelqu'un cherche à vous retrouver*
Çeviren: Adem Beyaz

Kıtap editörü: Korkut Erdur
Düzeltili: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Arzu Yaraş

Baskı: Sena Ofset Aınbalaj, Mathaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Mathacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Telefon: (0 212) 613 38 46
Sertifika No: 12064

Çeviriye temel alınan baskı: Seuil, *La Librairie du XXIe siècle*, 2009
1. baskı: İstanbul, Temmuz 2019
ISBN 978-975-08-4528-4

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2017
Sertifika No: 12334
© Éditions du Seuil, 2009.

Collection *La Librairie du XXIe siècle*, sous la direction de Maurice Olender

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/YapiKrediKulturSanatYayincilik](https://www.facebook.com/YapiKrediKulturSanatYayincilik)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Biri Sizi Bulmaya Çalışıyor

Casablanca filminin gösterildiği Action Christine sinemasında başladı her şey, Ağustos ayının sonuydu.

Yer görevlisi kadın, Julien'i daima iki kelimeyle selamlardı: "Ne haber?" Bu sözler dudaklarından öyle bir sırdaşlık havasıyla dökülürdü ki samimiyetten öte, bir tür danışıklı dövüş olduğu hissi verirdi. Kadın Julien'i tanıyordu, Julien de bu yüzden ona minnettardı. Bileti kesip tebessümle kendisine uzatırken beliren ilgisiz tavrını seviyordu. Bilet ve tebessümü hep aynı şekilde "Ne haber?" diye mırıldanarak sunuyordu, bu iki sözcük Julien için o kadar çok şey ifade ediyordu ki kadın bir gün muhtemelen zihninden başka bir şey geçtiği için ya da başı ağrıdığı için ya-hut kim bilir hangi sebepten dolayı bu iki kelimeyi söylemeyi unuttuğunda onu üzecek bir şey mi yaptım acaba diye düşündü ve içi hiç rahat etmedi, morali hiç düzelmedi, ta ki iki ya da üç gün sonra huzur dolu eski âdetlerine geri dönene kadar.

Rahata ermiş biçimde bir oh çekti ve salonun en arka sırasının tam ortasında bulunan koltuğuna gömüldü. Derken, sıkı bir topuz saç ve hafif bir elbiseyle içeri giren bir kadının etkisi hissedildi. Birkaç saniye hareketsiz durdu, sanki salona dağılmış erkek izleyicilere endamına hayran olmaları için vakit tanıyordu. Ardından, birkaç adım attı ve koltuk sıralarını gözüyle teftiş etti, sonra da arkasını döndü ve kapı girişindeki yerini aldı. Hemen yanındaki koltuğa kendine bırakmış genç adam çabucak doğruldu, konuşmaların çıkardığı uğultu dindi, sanki herkes sadece onu bekliyordu, ışıklar söndü.

İşte o gece, Action Christine sinemasının küçük bekleme salonunda onu tanımıştı. Son çıkan kendisiydi, mendiliyle çakırtmadan gözlerini kuruluyordu, *Casablanca*'yı izledikten sonra hep böyle olurdu. Renkli gösterim programının önünde oyalanan sıkı topuz saçı ve hafif elbiseyle genç ve göz alıcı tuhaf kadın gözüne ilişti.

Çekingen görünüyordu, derin mavi gözlerini Julien'e dikti, Julien o gözlerde bir kafa bulanıklığı belirtisi fark ettiğini düşündü. Hiç düşünmeden "Yardım edebilir miyim?" diye sordu, bir yandan da derin kalın sesini takındığı için içten içe pişmanlık duyuyordu, bir zamanlar büyüleyici olduğunu düşündüğü bu sesi uzun zamandır kullanmamıştı. Fakat kadın bu sesi incitici bulmadı, Julien de sinemadaki iki salonun nasıl işlediğini ona ayrıntısıyla açıkladı, salonların birinde bir hafta ya da bazen biraz daha uzun bir süre aynı film oynuyordu, diğerinde ise her gün farklı bir film gösteriliyordu ama iki ya da üç hafta boyunca tematik bir dizi takip ediliyordu; bazen polisiye, bazen kovboy filmleri bazen de John Ford veya Humphrey Bogart... Film isimlerine ve gösterim tarihlerine dikkat çekmek için kadının omzuna yaslandı. Kokusu hoştu. Kadın ona nezaketi için teşekkür etti ve sinemaya bayıldığını ama şehir dışında yaşadığını söyleyerek kısaca içini döktü.

Saint-André-des-Arts Sokağı boyunca biraz yürüdüler. Kırmızı elbisesinin dekoltesine kendini kaptırmamak için elinden geleni yapıyor ve durmadan Raymond Chandler, Philip Marlowe ve Lauren Bacall hakkında konuşuyordu Lucien. Tam *Malta Şahini*'ne ve Dashiell Hammett ile John Huston'a atlamıştı ki kadın bir şeyler içme teklifinde bulundu. "Tam ben de size teklif edecektim" sözleri ağzından çıktı ama yalan söylüyordu,

Çünkü yanlış anlaşılma korkusuyla kendini frenler ve böyle bir girişimde asla bulunmazdı. Buci Sokağı'nda bir kafe bulup oturdular. İki gitarist duvara yaslanmış oldukları enstrümanlarını tıngırdatıyordu. Etraflarına toplanmış birkaç delikanlı el çırparak şarkıları mırıldanıyordu. Bir an orada ne işi olduğunu düşündü. Kadın, bir gülüşüyle onu ayarttı. En tehlikeli kadınlar kahverengi gözlü sarışınlar ve mavi gözlü esmerlerdir, derdi amcası. Bu gülüşü biliyordu, tanımıştı (ama daha önce ne zaman ve nerede görmüştü?), parıltılı bakışındaki masum fakat alaycı ve kışkırtıcı ışıltıyı daha da belirginleştiren hafif göz kenarı kırışıklıklarına aşinaydı. İşte her şey o anda değişti. Biraz fazla mı naif davranıyor acaba diye düşünmeye kalmadan gayet dingin bir sesle inanılmaz kelimelerin kulaklarında yankılandığına şahit oldu: “Mösyö Arnaud, konuşmamız gerek.”

Kulaklarına inanamadı.

Kadın aceleyle konuşmaya başladı, ilkin biraz telaşlıydı çünkü aynı anda özür dilemeye de çalışıyordu, söyleyeceği şeyin önemli olduğuna onu inandırmaya uğraşıyordu, hiçbir şekilde kandırma niyeti gütmeyeceğine ikna etmeye çabalıyordu, ne sigorta satıyordu ne de piyango bileti, hakiki bir film meraklısıydı ve sinemayı gerçekten sempatik buluyordu. Sonra, Julien'in karamsar bakışlarından, ağzından çıkan her sözün durumu daha da kötüleştirdiğini fark etti ve birden sustu, derin bir nefes alıp daha sakın bir edayla konuşmasına devam etti.

Önceden "anlatı psikoloğu" olduğunu söyledi, anlatı psikolojisi Amerika'da doğmuştu, resmiyette henüz tanınmıyordu ama Fransa'da halihazırda yüz uygulayıcısı vardı ve bu kişiler mesleki bir dernek altında örgütleniyorlardı. Hâlâ yaygın biçimde bilinmeyen bu disiplin (ki bazıları ona "narrato-psikoloji" diyordu ama kendisi bu ifadeyi biraz görgüsüz buluyordu) dil-bilim, psikoloji ve kimi durumlarda soy-bilim ve antropolojiyle bağlantılıydı. "Bazen de dedektiflikle" diye ekledi baş döndüren bir gülümsemeyle, ancak Julien'in direncini pek kıramadı çünkü hiç de tesadüfi olmayan karşılaşmalarından beri kadının onunla bir bakıma gönül eğlendirdiğinin farkındaydı. "Öyleyse bir tür tarikatsınız?" diyerek araya girdi. "Ben? Tarikat? Beni iyi tanısaydınız böyle bir şey demezdiniz. Tarikatlara kesinlikle karşıyım ve bilginiz olsun diye söylüyorum, Tanrıya inanmıyorum, Şeytana da" diye tepki verdi. Büyü bozulmuştu. Julien sinirlendi. "Bunların hiçbirisi ismimi nereden bildiğinizi açıklamıyor." Kadının yüzü kızardı. Hatta ağlamak üzereymiş gibi geldi Julien'e. "Rica ederim, sabırlı olun" dedi çekinerek. "Size her şeyi aşama aşama anlatmalıyım, yoksa hiçbir anlamı olmayacak."

Julien iç çekti, Martini'sinden bir yudum aldı ve sandalyesine yerleşip "Nasıl isterseniz!" diye fısıldadı.

"Bana biraz vakit verin. Ne yaptığımı gerçekten açıklamam gerek. Şöyle: Anlatı psikoloğu, ki biz ona meslekte *narrapsy* deriz; dil üzerinde değil, dar manada anlatı üzerinde çalışır, 'hikâye' ya da 'hikâyeler' üzerinde. Çocukken bize hikâyeler anlattılar. Fakat yetişkin olunca 'bize hikâye anlatan' herkesten sakınır olduk: Siyasetçilerden, reklamcılardan, gazetecilerden ve diğerlerinden. Bize göre, hikâyeleri genelde yalanlardan ibarettir. Çocukların yalan söylediğini düşündüğümüz zaman onlara 'Hikâye anlatma' deriz. Şimdi siz de bana aynı şeyi söylemek istiyorsunuz, öyle değil mi?"

Julien kaşlarını kaldırıp öyle somurttu ki kadın bu tepkiyi dilediği gibi yorumlayabilirdi. Hiç orali olmadı ve açıklamaya devam etti:

"Ama bizzat yaşadığımız hikâyeler de var. Bilirsiniz, 'Başımdan geçen komik bir hikâyeyi anlatayım' ya da 'Evli bir adamla hikâyesi olmuş' deriz. Aslında daima hikâyelere dahil oluruz, aşk hikâyelerindeki ya da kıskançlık ve taciz hikâyelerindeki gibi en komikleri ya da en korkunçları olmak zorunda değil ama hikâye işte. Genelde bir nihayete ulaşmazlar. Belirli bir akıbetten yoksun halde aniden biterler. Evet, öyle: Akıbetleri belirsizdir. Bizi örselerler, incitirler, çünkü onlardan yakayı sıyırmayı beceremeyiz. Haksız mıyım?"

"Öyle" diye cevapladı Julien mekanik biçimde.

"Açıkçası, anlatılar gibi bir nihayete ermiyorlar. Olaylar dizisine benziyorlar ancak aniden kesiliyorlar. Her şeyin bir sonu vardır. Fakat anlatılar havada kalır, sona ermez. 'Filanca ile hikâyesi bitmiş' dediğimizde aslında hikâye hakkında hiçbir şey bilmeyiz. Aksine, tam da o anda aslında iki hikâye olduğunun farkına varırız, uzun bir süredir çakışmamış iki anlatı. Ana karakterlerin ikisi de kendi kısmî uyarlamasıyla idare etmeye çalışır, kısmî ve güdük üstelik, her ne kadar iki koldan ilerlediğini kabul etseler de hikâyelerinin tek bir sesle ve tek bir kalple yazıldığını düşü-

nürler. Kriz patlak verdiğinde kendi 'olay uyarlaması'ndan en emin görünen taraf bile kendinin haklı olduğuna inanmak için bunu bazı yakın dostlarına anlatma ihtiyacı duyar. İşte çiftlerin faciası: Her biri, diğerinin haberi olmadan kendi uyarlamasını yazar. Hikâye koptuğunda taraflardan hiçbirisi artık ne olup bittiğini anlamaz, çünkü diğerinin uyarlamasından haberdar değildir. Bir ayrılığın ortak bir uyarlamasını edinmeye çalışın, hiçbir yere varamazsınız. Ortak muvafakat sadece sessizlik üzerine mümkündür. Derinlerde, gerçekten yaşananlara dair hiçbir muvafakat söz konusu olamaz. Bu klasik bir trajedi değil; bilirsiniz: Mukadderat ve bunun gibi bir sürü saçma şey. Üstelik burada iki yazar var, onlar aynı zamanda aktör ve karakter. Kimisesiz birey elinden geldiğince idare etmeye çalışır; inkâr, kendini kandırma, unutmaya yardım eder, böylece devamlı aynı şeyi tekrarladığı hikâyeler üretir, fakat bunun ona hiçbir yararı olmaz, çünkü nihayetinde bu hikâyelerde kendine inanmaz."

"Ee sonra?"

"Sonra, anlatı psikoloğu Zorro gibi ortaya çıkar; tıpkı hikâyelere değer biçen biri edasıyla. Sözü geçmişken söyleyeyim, bu anlatı meselesinin matemle hiçbir alakası yok. Ölülerle iyi geçinmek zahmetsizdir. Anlatı söz konusu olduğunda rekabete dahil olmazlar. Yaşayanlar için işler zaman. Hayır! Bizi yiyip bitirenler, yaşayan eş-yazarlardır; hikâyeleri bizim hikâyelerimizle çelişen insanlar. Bunu düşünmek keyfimizi kaçırır, çünkü hep erişemeyeceğimiz yerdedirler."

"Nerede ders veriyorsunuz?" diye sordu Julien alaycı bir şekilde.

"Rica ederim, insafli olun, dalga geçmeyin benle. Gerçekten, ciddiyim, beni dinleyin. Beni dinlemeyi kabul ederseniz harika olur. Bir yerde ders vermiyorum... Henüz... Düzenli bir durum yok yani. Ama illa bilmek isterseniz, psikoloji doktoram var, dilbilimde de yüksek lisans yaptım. Sağda solda bazen sunumlar yapıyorum, konferanslar, seminerler filan işte. Neyse, başa dönelim, izlediğimiz film..."

"Casablanca mı?"

“Evet, *Casablanca*. İşte! Anlatmaya çalıştığım şeyin güzel bir örneği. Humphrey Bogart’ın oynadığı karakter olan Rick, filmin başında neden o kadar sert, o kadar katı kalpli? Neden bikkın bir havası var? Çünkü boğazına düğümlenen bir hikâyesi mevcut: İlahlaştırdığı bir kadın onu aldatmış, terk etmiş. O da hayallere dalıp kendini avutmuş. Hikâyelerden medet ummuş. Bir yandan kuruntu, diğer yandan yalanlar: İşte onun hikâyesi de bu. İlsa’yı, yani Ingrid Bergman’ı tekrar gördüğünde başta bunu kabullenmek istemez: Geri dönen bu hikâye tahammül edilmez gelir ona. Sonra görün bakalım roller nasıl da birden tersine dönüyor. Filmin başında Ilsa büyüleyiciydi. Çile çekmişti ama bunun makul sebepleri vardı. Kendine anlatabileceği saygın bir hikâyeye sahipti, Rick ile karşılaştıklarında ona beceriksizce yutturmaya çalıştığı hikâye. Sonra aniden bu saygın direniş ve feda hikâyesinin sahibi Rick oluverir, hatta bu hikâyeye yeni bir bölüm eklemek bile ister, her ne kadar Ilsa bu hikâyeyi bir tarafa bırakmaya ve aşk hikâyesine dönmeye hazır olsa da. Erkekler savaş sever; hakikat bu. Hiçbir şeyden çakmayan, hiçbir şey anlamayan bir gerzek gibi görünen Lazlo ve Rick’in yiğitçe sözlerinin ve eylemlerinin ardında, ben düpedüz bir maço luk icraatı görüyorum; her erkeğin iştirak ettiği ve tek mağdurun kadın olduğu bir tezgâh. Muazzam bir film olsa da aşırı maço olduğunu unutmayın. İşte öyle!”

Kendine güveni tekrar gelmişti ve biraz fütursuzca konuşuyordu. Bazen teorisini anlatıyor gibi görünüyordu, sanki o teoriyi ezberleyip öğrenmişti yahut akademik hitabetin kusursuz bir örneğini sergiliyordu; bazen de düşünmeden girilen bir yol gibi birden rotadan sapıyor ve “sokak ağzı”na sarıyordu, gerçi bu ikisini harmanlamak da müthiş bir maharetti. Julien, kadının kendisini açıkça bir şeye ikna etmeye çalıştığından, ona bir şey satmaya çabaladığından bihaber değildi. Ama ne? Gözünü dört açtı. Bu arada hitabetini beğenmekten de geri kalmıyordu. Gerçekten kabiliyetli olduğunu kabul etme hususunda yeterince tecrübeliydi: Tomurcuklanan bir entelektüel beceri. Kötü ruh hali dağıldı. Ne yazık ki benim öğrencim değil, dedi kendi

kendine. Bazı ayrıntılar tespit etti: Boynuna taktığı yaldızlı zarif kolye, o kolyeden asılan ve öne doğru eğildiğinde her yöne çarpan kalp şeklindeki küçük madalyon, sol elinin yüzük parmağındaki ufak yakut (görünümünü daha da gençleştiren bir ergen mücevheri) ve alnındaki saç diplerinin hemen yanında biriken boncuk boncuk ter. Limon dilimli sodasından bir yudum almak için konuşmasına ara vermişti ki Julien yumuşak bir edayla araya girdi:

“Parlak bir tartışma sundunuz bana. Gerçekten gayet parlak, şaka yapmıyorum. Ama itiraf edin: Filmi çoktan izlediniz, değil mi?”

İltifat sebebiyle kızardı ve tebessüm etti.

“Videodan izledim, sinemada değil.”

“Güzel! O halde söyleyin bakalım. Bütün bunlar bizi nereye getiriyor?”

“Ben de tam onu söyleyecektim. O anda filmin iki kahramanından birinin beni görmeye gelmiş olduğunu düşünün, beni, Claire...”

“Claire... Claire ne?”

“Claire Deville.”

“Memnun oldum.”

“Ben de çok memnun oldum. Gerçekten. Kendimi tanıtmalıydım. Özür dilerim.”

“Bir süredir yaptığınız şey de bu zaten, öyle değil mi?”

“Doğru. Devam edeyim mi?”

Kolay pes etmedi, bir ergenin inatçılığı vardı onda. Yakut ve madalyon gibi bu da onu gençleştiriyordu.

“Tabii.”

“O zaman, filmin iki kahramanından birinin beni görmeye gelmiş olduğunu düşünün, beni, küçük Claire’i, akıl danışmak için...”

“Casablanca’da karşılaşmadan önce mi?”

“Elbette. Soracağı soru da diğerine nasıl kavuşacağı hakkında değil. Kavuşma acaba gerekiyor mu, anlatıcıya sorulacak asıl soru bu.”

“Peki cevabınız ne olurdu?”

“Her şeyden önce, doğrudan bir cevap vermezdim. Daha önce söylediğim gibi, anlatıcı ölçüp biçen biridir. Kendisine hitap eden kişinin hikâyesinin nasıl geliştiğini değerlendirir öncelikle. Başkasının hikâyesinden ayrıştığı noktaları tespit etmeye çalışır, alengirli noktaları. Söylediklerimi takip edebiliyor musunuz?”

Julien, tebessüm etti ve başını sallayarak onayladı.

“Bu hikâye, her halükârda bir kayboluşa çıkacak. Kayboluşun birçok türü var: Boşanmalar, ayrılıklar, kaçışlar, hatta başta dikkat etmediğimiz aşamalı kopuşlar, insanlar böyle durumlarda sebebini bilmeden birbirlerinin radarından çıkarlar ve ancak beş on yıl sonra vaziyetin farkına varırlar. Başlarda, hize gelip danışanlar çekingen ve tereddütlüdür. Her şey biraz karmaşıktır. Anlatılarının şekillenmesi için onlara ihtiyaç duydukları zamanı tanımalısınız.”

“Ya sonra?”

“Sonra anlatıcı dedektife dönüşür ve ikinci yazarı aramaya koyulur, hikâyenin diğer yarısıyla birlikte kaybolan kişiyi. Ancak en esası ve ilginç olan evre üçüncü evredir. Aradığımız kişiyi bulduğumuzda çalışma şartları değişir: Ödeme yapan ve bazı şeyler danışan müşteriyle işimiz kalmaz, artık karşımızda hiçbir şey sormamış, üstelik bizim bazı şeyler sordüğumuz kişi vardır. Dolayısıyla ona durumu açıklamak gerekir. Basit değil bu. Kuramın varsayımlarından birine göre, bu ikinci muhatap, yani danışılan taraf, kendisini arayanın, yani danışanın kimliğini şimdilik bilmese iyi olur. Kendi fikrine göre, kendiyle tekrar görüşmeyi arzulayan bütün insanların sıralanması istenir ondan öncelikle. Listesini oluşturması için ona zaman verilir, fakat turnayı gözünden vurduğu ve doğru isimden bahsettiği, ki hemen hemen her zaman böyle olur, ona hemencecik söylenmez. Doğru isimden bahsetmese bile, listelediği insanlarla olan ilişkilerinin hikâyesini takip etmesi ve anlatması rica edilir. Teklif çoğu zaman kabul görür, belki merak ya da konuşma ihtiyacından. İşte! Kısa bir süre sonra anlatıcı, iki dizi mülakatın karşılaştırmalı analizi üzerine kurulu raporunu sunar. Müşterisinin

kimliğini danışılan tarafa bu raporla ifşa eder. Buluşmalarını neden tavsiye ettiğini yahut etmediğini onların her birine açıklar. İcabında, birine buluşmayı tavsiye edip diğerine etmeyebilir de. *Casablanca*'ya dönecek olursak, sanırım Humphrey Bogart'a buluşmayı tavsiye ederdim, çünkü gamlı hikâyesine yeniden bakmak merak ettiği bir şeydi ama Ingrid Bergman'a tavsiye etmezdim, çünkü hikâyesini daha şimdiden yeniden işlemek zorunda kalmıştı, kendi halinde gayet huzurluydu ve geçmişle yeniden yüzleşme durumunda kaybedecek çok şeyi vardı. En azından bence öyle. *Casablanca*'nın sonunu, yahut hikâyenin sonunu kuşkusuz biliyorum. Sonrasında ne olacağını bilmeyiz hayatımızda. Senaryoyu okumuş değiliz."

"*Casablanca*'nın senaryosunun günbegün doğaçlama yazıldığını biliyor muydunuz peki?"

"Hayır, fakat fikri bile hoşuma gidiyor. İşte bu sebeple doğruymuş hissi veriyor."

"Hatalarla ve tuhaflıklarla dolu ama."

"Kastettiğim şeyin bu olmadığını biliyorsunuz. Doğruymuş hissi verdiği şey... İşte, size her şeyi anlattım. Ayrıca şunu da eklemem gerekir ki elbette aranan kişi son sözü söyler. Buluşmayı reddederse her şey orada son bulur. Ancak en önemli kısım bu değil. Anlatı psikolojisinin büyük kuramcısı Andrew Davidson, bu nokta üzerinde ısrarla durur: Anlatı psikoloğu, 'aile namına araştırma' yapmaz. Ona göre esas mesele, 'paylaşılan bir anlatı tecrübesinden hareketle geçmişini yeniden ele almaktır.'"

"Anlıyorum. Yine de sizin anlatı psikolojiniz çağın ruhuyla mutlak uyum içinde."

"Yani?"

"Bana göre zamanın ruhu, olan oldu tutumundan ibaret, pişmanlık ve iradeciliğin bir karışımı ('bunu daha önce düşünmeliydim, lakin koyuver gitsin, her şey daha sonra rayına oturabilir'). Gazetelerdeki küçük ilanlar gibi ('Salı akşamı saat 8'de, Vaugirard metro istasyonunda. Yeşil bir ceket giyyordunuz ve bana gülümsediniz. Tanışalım mı?'). Ya da kayıp bir akrabayla yahut sırta kadem basmış bir sevgiliyle, tabii ki kamera ışıkları

altında, yeniden buluşma imkânı sunan televizyon programlarındaki gibi: Acayip gerçek dışı ve bilhassa oldukça edepsiz. Bağışlayın ama nereden geldim ben bu konuya?"

"Gayet basit! Biri sizi bulmaya çalışıyor ve bu maksatla benimle temasa geçti."

Muzaffer bir edayla Julien'e bakıyordu Claire.

Ne zaman sabahın ikisinde uyansa tekrar uykuya dalması daima biraz zaman alırdı. Gerekli düzenlemeleri yapar, televizyonda gece vakti gösterilen eski dizilerin onu cezbetmesine direnir, biraz atıştırır ya da bir bardak su yahut bir kadeh şarap içerdi. Sonra tekrar yatar, okumaya ya da hesaplara daldardı. Koyun saymazdı ama geçmiş yaşamıyla az çok ilgili her şeyin muhasebesini tutardı: Ziyaret ettiği ülkeler, ölüm ya da yaşam yüzünden veya savrulup gittikleri için kaybettiği dostlar, lisede verdiği dersler, yazdığı makaleler. Bazen uykusuzluğu yatışmadığında sahip olduğu ve sahip olmuş olabileceği kadınları sayardı: Ağzında acı bir tat bırakan ve sırf kendine hitap eden bir gurur tablosu. Sonraki sabah, bu tabloyu unutmak için telaşlanırdı, ta ki ertesi uykusuzluğa kadar. Herhangi bir kadına tam anlamıyla asla “sahip” olmadığını herkesten daha iyi biliyordu, tıpkı bir zamanlar bazı kadınlar hakkında dendiği gibi kendisinin “kolay” bir adam olduğu daha doğrudu, ne de olsa karşılaştığı birkaç cezbetme girişimine azıcık karşı koymuştu. Hakiki bir kadın avcısına gülünç derecede kıymetsiz gözükecek gece hesapları, ona göre, daha ziyade yüz kızartıcı teslimiyetler dizisinin dökümünden ibaretti. Ama zamanla olgunlaşmıştı. Geçmişteki zayıflıkları ve fiyaskoları karşısında artık ne utanç ne de hasret duyuyordu. Hayatına devam ettiğine, Ferré'nin yıllanmış bir şarkısında da dediği gibi, yalnız hissetse de başı dinç olduğuna kendini ikna etmeye çalışıyordu. Kendi kendine af ilan etti, artık kimseye kin gütmüyordu, ne hayatından geçip gitmiş gölgelere ne de sevedemediği yahut tutunamadığı kadınlara.

İşte tam da bu sırada biri gelip uykusuzluklarının düzenini aniden altüst etti. Anlatı psikolojisi ister ciddi bir disiplin olsun ister gülünç bir sahte bilim, hitabeti güçlü savunucusu onun

içine kurt düşürmüştü. Kendisiyle tekrar buluşmak isteyebilecek kadınların yeni bir listesini çıkaracak mıydı? Henüz aldığı muğlak mesajda uyarıcı bir belirti bulmak için geçmişin sayfalarını gözden geçirecek miydi? Geçmiş on ya da yirmi yıllık anıları gözünün önünden geçecek miydi? Nasıl yol alması gerektiğini bilmiyordu, fakat kendini toparlamaya ve tüm bu yaşananları sakaymış gibi düşünmeye azmettiği her vakit, öyle olmamış olmasını kuvvetle arzuluyordu. Çok geçmeden, Claire'i tekrar göreceğine ikna oldu.

Tekrar görüştüler. Julien'i kendi usulünce ilerlemeye ikna etmeye çalıştı ama başaramadı. Geçmişten hortlayan hayaletleri görmeye hiç meraklı olmadığını söyledi Julien. Bazı arkadaşlarıyla gençliğinden beri bağıını koparmamıştı, birlikte yetişmişlerdi ama onları yaşlı bulmuyordu, en azından kendini gördüğü kadar yaşlı görmüyordu, ne de olsa devamlı güncel konulardan konuşuyorlardı, geçmişte yaptıklarını yad edip durmuyorlardı, aynı hızda yaşıyorlardı ve hepsini eşit ölçüde etkileyen yılların geçişine o kadar duyarlı değillerdi. Buna karşın, yitip giden günlerin özlemini çekme veya geçmiş yanlış anlaşılımları uykusundan uyandırma fikri ilgisini çekmek şöyle dursun onda sadece bulantı hissi yaratıyordu. Anılarına düşküncü ama hortlayanlara değil. Claire ısrar etti ve şu an için sadece anılar hakkında soru soracağını belirtti.

Garip bir haftaydı. Çok sevdiği Pariste ona eşlik ediyordu; Montparnasse, Saint-Germain-des-Prés, Île de la Cité ve Jardin des Plantes'ın çevrelediği küçük dünyada, seyahat etmeyi bıraktığından beri durmadan turladığı dört ana nokta ekseninde. Claire'i sinemaya götürdü. Claire, onu bulmak için hiç zorluk çekmediğini, çünkü adının ve adresinin rehberde yazdığını ama iki gün boyunca kendisini çaktırmadan takip ettiğini, böylece onu tanıdığını, –hani sinema dilinde derler ya– replikler için alıştırma yaptığını ve fırsatını bulunca ona yaklaştığını anlattı. Action Christine'deki pembe ve mavi gösterim programından bir nostalji havasıyla bahsettiler. Birkaç saat içinde kendileri için bir geçmiş biçimlendirmişlerdi.

Bir gün ona “Bellek ve Kimlik” başlıklı tezinin bir nüshasını getirdi, eğer vakit bulursa okumasını ve görüşünü içtenlikle söylemesini utanarak rica etti. İtibarlı dergilerde yayımlanmış birkaç makalesini de dosyaya eklemişti. Bütün bunlar sanki kusursuz bir

CV oluşturma çabası gibi görünüyordu. Üniversite hocalığı için yaptığı başvurularda hep ikinci geldiğinden ve muazzam övgüler aldığından ama asla işi alamadığından yakındı. Bu konuyu alaya aldılar; Claire kendi başarisızlıklarıyla dalga geebiliyordu ama Julien onun ne kadar derinden yaralandığını hissetmişti.

Paris'in kurtuluşunun altmışıncı yildnm kutlanıyordu, güneşli ve top ateşli o günleri tekrar tekrar anlatmanın hazzına karşı koyamıyordu. Saint-Michel Meydanı'nda bir akşam birlikte bir şeyler içerirken "ne olursa olsun, savaşta büyümüş olmak tuhaf" dedi ona. "Paris'ten katığımızda beş yaşındaydım, Fransa haritası zihnime kazındı. Ne zaman Batı'ya doğru yola çıksam, kaçıyormuş gibi hissederim. Orada birçok kez tatil yaptım, ailem oradaydı, şu sıralar oralı kimseyi tanımasam da alışkınılıktan mıdır yoksa beni çeken bir şey mi var, bilmiyorum, ara ara yine oraya giderim. Hayatımdaki bazı safhalar, zaman bakımından çok daha yakın olsa da, bana 1944 yılının baş döndüren Kurtuluş günlerinden çok daha uzak görünüyor, sanki farklı bir hayatta yaşanmışlar ya da zamanda eriyip gitmişler. Yaşlandığımın açık bir işareti."

Claire, Julien'in konuşmasını hiç kesmedi, üstelik tebessmleriyle onu bazen teşvik etti. Claire'in umduğundan fazlasını sunduğunun farkındaydı, fakat ii rahat etmeye başlamıştı. Claire, geçmişiyle ilgili anlatabileceği her şeyin kendisi için faydalı olacağını çıtlattı, konuşmalarını ses kayıt cihazına kaydetmenin bir mahsuru olup olmadığını sordu. Bir taraftan onu can kulağıyla dinlerken diğer taraftan kendi planını işletiyordu.

Bu geç kadında kaygılandırıcı bir yan vardı. En başından beri, Julien'e karşı hiç de yapmacık gözükmeyen bir alaka göstermişti ama olaylar öyle gelişiyordu ki kendisinden zar zor bahsediyordu. Üniversiteyi Lyon'da okuduğunu ve hâlâ orada yaşadığını üstünkörü söyledi. Julien ne zaman daha fazlasını bilmek istese Claire yan çiziyordu. Buna rağmen, teklifini Julien'e kabul ettirme konusunda asla acele etmiyordu, konuşmasına imkn tanımaktan memnuniyet duyuyordu, birçok kez sözünü kesip özür dilediği halde daha fazlası için onu zendiriyordu. "Hiçbir şey konu dışı

değil" dedi Julien'e, "üstelik kararınızı vermek için beklerken bana anlatacağınız her şey benim için kıymetli olacak." Bir ya da iki defa, bir anlığına, Claire'in sırf soruşturma yürütme kaygısıyla açıklanamayacak bir dikkatle kendisini dinlediğini hissetti. Julien ona anne babasının nerede yaşadığını sordu. İkisinin de öldüğünü ve babasını çok az tanıdığını söyledi. Bu cevap onu duraksattı, Claire'in kendi kızı olabileceğini düşündürdü, hiç sahip olmadığı kızı... Muhayyilesini serbest bıraktı, kendiyle temasa geçmeye çalışan meçhul kişinin (bu kişiyi sık sık düşünürdü, ve hep kız özellikleriyle düşünürdü) bilmeden babalık ettiği kız çocuğu olabileceğinden şüphelendi. Hayal dünyası zıvanadan çıkmıştı, Claire'e birden başka bir gözle baktı. Evet, o kızı olabilirdi. Bu düşünce genç kadında yeni bir tesir uyandırmıştı; çocukluğunun geçtiği şehirde Julien'in kılavuzluğuna kendisini bırakmaktan gayet mutlu görünüyordu.

• • •

Otuz yıldan fazla olmuştu ayrılalı ve karısının onu bulmak için çaba sarf ettiğini düşünmek ona zor görünüyordu. Uzun zamandır ondan hiç haber almamıştı, daha doğrusu, 1981'de evlendiğinden beri. Tarihi hatırlıyordu çünkü François Mitterrand'ın seçilmesine denk gelmişti ve farklı nedenlerle olmasına rağmen iki olay da onu mutlu etmişti. Mitterrand'ın seçilmesi onun ıslah olmaz iyimserliğinin, siyasi iradeciliğinin, en umutsuz durumlara mucizevi çözümler bulmaya yönelik güçlü arzusunun haksız olmadığını göstermişti. Fakat gönül işlerinde olduğu gibi politikada da gerçekten tutkulu bir adam değildi. Üniversiteye hazırlık döneminden biraz keder ama daha ziyade ironiyle hatırladığı iki komünist sınıf arkadaşı vardı; onu davalarına dahil etmek için inatla çalışırlardı (ironi şu ki o iki kişiden biri daha sonra tutucu bir mürteci oldu ama kendine güveninden hiçbir şey kaybetmedi). Bakışlarındaki ateş, seslerindeki sabır, biraz iç baysa da nezaketleri Katoliklerinkiyle aynıydı. Julien'de taze bir mürtet gördüklerini sanan Katolikler de onun etrafında dört

dönüyor ve ihtiyatlı atılımlarda bulunuyordu (on yaşından beri, hatta ilk cemaat ayinine katılmadan bile önce, dini mesajların her türlüşüne kayıtsız şartsız alerjisi olduğunu, belirli bir zaman boyunca bir şeye belli belirsiz inanma numarası yapmış olsa da annesini üzmemek için böyle davrandığını asla bilemeyeceklerdi). Her iki grup da ona karşı anlayışlı, dikkatli, nazik ve özellikle sabırlıydı. Bütün şüphelerini kabul edip ruhani bütün bunalımlarına saygı duydukları gibi ona yardım etmeye de hazırlardı. Herhangi bir şüphe duymadığı ve hiç bunalım yaşamadığı için onların hepsine bir muamma gibi görünüyordu ve üstüne düşmeyeceklerini gönülden biliyordu. Fakat kibar olmamak için fazla utangaç, dürüst olmak için de fazla kibardı; hem aşkıta, hem politikada halletmesi olağanüstü zor karmaşık durumlara bulaşmaya bazen direnmiyordu.

Evliliği de böyle oldu. Caroline, Kuzey Fransalı bu güzel sarışın ve biraz da kızıl kız, kollarına atıldığında başlarda biraz heyecanlıydı, hatta gururu okşanmıştı. École Normale Supérieure giriş sınavlarına katılmak için uzatmalı liseli yaşamı sürdürdüğünden, anlatabileceği bir cinsel ilişkisi uzun zaman boyunca hiç olmamıştı. Bu uzun yoksunluk dönemi, yaşamında kalıcı bir iz bırakmalıydı, yatağa atmayı becerdiği bütün kadınlara karşı bir minnet ve şükran duygusu doğurmalıydı onda, öyle bir duygu ki kadınlar ne şüphelendi ne de doğasını anladı, hatta kendisi bile başlarda az daha aşkla karıştıracaktı. Kendisiyle evlenmek isteyip istemediğini Caroline'e biraz makine gibi sormuştu. O da hemen "evet" demiş ve evlenmişlerdi. Şaşkınlık ve kafa karışıklığıyla geçen birkaç aydan sonra durmak bilmeyen kaytarmalar, kaçışlar ve kayıtsızlıklarla kızın istemediği ayrılığı ona teklif ettirmek için elinden gelen her şeyi yaptı. Onu çok sevdiği için o zamanlar ona çektiirdiği acılar sebebiyle kendinden nefret etmişti. Yeniden evlendiğini duyduktan birkaç yıl sonrasına kadar bile vicdanı rahat etmemişti. Sanki onun beraat kararını onamıştı.

"Karımı düşünüyordum" dedi aniden, sanki bir soruya cevap veriyormuş gibi.

Ana semtleri haline gelen Écoles Sokağı'nda, Croissant d'Or adlı küçük bir kafede oturuyorlardı. Üç ya da dört gündür gece hep burada nihayetleniyordu, bu yeri sevdiğini daha ilk seferinde Julien'e söylemişti. Fakat olabildiğince sıradan bir yerdi, kırmızı şarap ve sek beyaz şarap kadehlerinin yanında köpüklü bira bardakları akşam olmadan tezgâha dizilirdi, yaygaracı gençler tilt masasına üşüşmüş, kasanın etrafı at yarışı, loto ve nikotin bağımlılarınca kuşatılmıştı, pamuk kadife bankları yıpranmış, plastik masalar aşınmıştı. Uzun ve dar salonun dip tarafında oturuyorlardı, gündüz vakti bile zar zor güneş alan salonun bu kısmı abajur lambasıyla aydınlatılıyordu, böylece ışık halelerinden de korunmuş oluyorlardı.

Önceki gün ilk kez gittikleri bu kafeye doğal biçimde yöneldiğinde Julien'e minnettar hissetmişti, çünkü bir alışkanlık yaratıyordu, yalnızca onların paylaşabileceği bir şey, bir suç ortaklığı. Julien de onunla birlikte her gün uzun vakit geçirmeyi kabul ederek planına zımnın razı geldiğine dair işaret çaktığının pek tabii farkındaydı: Geri çekilmek için artık çok geçti. Fakat bu huzurlu günlerin büyüsu onu kırılğanlaştırmıştı. Öncesinde alışkın olduğunu düşündüğü yalnızlığa çok hızlı dönebilme korkusu sardı birden. Her akşam o vaktin yaklaştığını hissettiğinde hafif bir endişeyle doluyordu: Claire şimdi saatine bakıp biraz geç kaldığını ve zamanın öngördüklerinden daha hızlı geçtiğini fark edecek, gülümseyecek ve "Peki, yarın kaçta buluşalım?" diyecek.

Kafenin dibinin kuytu cazibesine çok fazla dayanamamıştı; sırf Claire'i yanında tutmak, hayatında yeni açtığı bu parantezi birkaç gün daha sürdürmek ve artık vazgeçemeyeceğini düşündüğü hevesli ve muzip bir dürüstlikle ona sunduğu samimi vakitlerin bir müddet daha tadını çıkarmak için geçmişinden bazı parçaları eşelemeye, birleştirmeye ve onlardan iyi kötü bir hikâye yaratmaya razı olma fikrine de tahammül edememişti. Ona Caroline'den bahsetmeye başlayınca birkaç gün önce belirledikleri oyun kurallarına tam manasıyla uymadığının hemen farkına vardı. Bir isim tahmin edememişti, kendisiyle iletişime

geçmeyi isteyebilecek kişinin kim olduğunu söyleyememişti. Ama Claire de buna dikkat etmemişti, koyduğu kural ya aklından çıkmıştı ya da artık umurunda değildi.

Bu tuhaf genç kadına hayat hikâyesini anlatmaya başladı, hikâyenin onu ilgilendirmesine artık şaşırmıyordu. Hem zaten "anlatması" kolay bir hikâye de değildi. O vakte kadar imalarla ilerlemişti, genel düşünceleri ("Çok genç evlenmemek lazım") bazı ayrıntılarla (babasından kalma araba gibi; bir polis yahut çete gibi çok hızlı sürdüğü için Caroline ona fırça çekermiş) harmanlıyordu. "Bir hikâye anlatmak kolay iş değil" dedi. "İnsanların hayat hikâyelerini yazan yazarlar bunu nasıl başarıyorlar, hep merak etmişimdir. Görünen o ki muhteşem hafızaları ve özellikle keskin bir kronoloji hisleri olan insanları konuşturuyorlar. Benim zihnimde her şey karman çorman; bazı ayrıntılar yüzeyde duruyor, lakin bazıları da var ki tamamen dibe batmış."

"İlla ki..." diye söze girdi Claire.

Ama devamını Julien getirdi.

"Üstelik, doğru tonlamayı vermekte de zorlanırım. Ne kastettiğimi anlıyorsunuzdur. Ne zaman karımdan bahsetsem, yani eski karımdan (görüyorsunuz değil mi? Gerçekten çok eski bir hikâye bu), sanki karşımda bir hâkim, bir papaz ya da annem babam varmış gibi, bir savunmaya ya da bir itirafa başlıyormuş hissine kapılıyorum."

"Her şeyi anlat bana evladım!" diye mırıldandı gülerek.

"Söylenecek çok şey yok. Kuşkusuz öyle. Hayatıma birden giriverdi. Ancak böyle anlatabilirim. Saint-Michel Meydanı'ndaki bir kafede karşılaştık. Ben bir arkadaşım ile birlikte oturuyordum, ona da kuzenleri Paris'i gezdiriyordu... Masalarımız bitişikti... Laflamaya başladık. Anlarsın ya..."

"Yani ona asılan sizdiniz?"

"Evet ama size anlatmaya çalıştığım üzere sorun şu ki ben başka bir şey düşünürken hayatıma giriverdi."

"Neyi düşünürken?"

"Cezayir'i."

"Şöyle anlatayım: Fransız ordusunun Hıncı'ndeki bozgununu hafifletmek adına Cezayir Savaşı'na girdik. Her ne olursa olsun, savaşın sebeplerinden biri buydu. Hıncı Savaşı asla yaşanmamalıydı. De Gaulle, kötü tavsiyeleri dinledi, siyasi bir çözümü savunan Paris'in kurtarıcısı General Leclerc'i saf dışı bırakarak nihayetinde sebepsiz ve umutsuz bir çatışma başlattı. Savaşı ve Kurtuluş'un imgelerini bir tarafa bırakırsak, ki bunlar hiç az değil, De Gaulle'un cezbeseine asla kapılmadım. Sol görüşlü olanlar dahil, arkadaşlarımla bir kısmı bu cazibeden hâlâ kurtulamadılar. IV. Cumhuriyet'in tavrı bende sadece aşğılama hissi uyandırıyor... Pflimlin ismi size bir şey ifade ediyor mu? Etmez tabii, daha iyi gerçi. 1958 yılında IV. Cumhuriyet'in onu yola getirme tavrı... Cezayir'e barış getirdiğı söylenir, fakat bunu yapması dört yıl aldı, hem de felaket şartlar altında. Ne beceriksizlik!"

Claire'in dikkatli bakışlarında bir sorgulama iması sezdiğini düşündü.

"Endişelenmeyin, konu dışına çıkmıyorum, çok çıkmıyorum yani. Pek tabii Cezayir Savaşı'na karşıydım, şiddetle hem de, savaşa katılma hissinden tiksiniyordum. 1961 yılında, askerlik talimi yaptığım sırada her şey değişti. Henüz evlendiğim kadın da maalesef bu kargaşanın ilk kurbanı oldu. Cezayir'e gitmek istedim, iğreti bir tutum takındım, De Gaulle'cü oldum, iğreti bir De Gaulle'cü. Muhakkak, meseleleri anlatmanın sadece bir şekli bu, her şey göreliydi sonuçta. Gizli Ordu Örgütü isyanı ve Cezayir'de patlak vermiş iç savaş, vaziyeti değiştirmişti. Şimdi bir yanda Cumhuriyet'i yıkmayı arzulayan faşistler vardı, üstelik bunlar Arapların yakasından düşmek de istemiyorlardı, diğer

yanda ise Cumhuriyet. İki taraf vardı ve ben kendi tarafımı hiç tereddüt etmeden seçebilirdim.”

Araya soktuğu bu bahisleri çok uzattığının gayet farkındaydı ve onu sıkışmış olabileceğinden korkuyordu. Fakat Claire onu can kulağıyla dinliyordu, tıpkı konumunu ve ödevlerini bilen bir öğrenci gibi.

Julien birasından bir yudum aldı ve bir anlığına düşünceye daldı. 1961 sonu, 1962 başının onun için nasıl bir dönüm noktası olduğunu biliyordu; işte tam o zaman kaygılarından kurtulmuştu ve geçmişe dönüp yalancılığının ve hatalarının kapsamını geç de olsa ölçebiliyordu. Birkaç ay önceki evliliğe kaçıışı, zihnini yeni bir şeye çevirmeye yönelik çaresiz bir girişimdi; o kadar boş bir teşebbüstü ki bu, pek yakında Cezayir’e gitmenin sonuçlarına evliliğin sonuçlarından daha fazla kafa yormuştu. Düşüncesindeki bu çift yönlü abluka sonucu kendi içine kapandı ve aslında herhangi birine ait olabilecek bir kadın bedeni karşısında cenin pozisyonu aldı, çünkü öyle bir bedende kendini kaybedip her şeyi unutabiliyordu.

Marsilyaya birlikte gitmişlerdi. Gemiye yüklemenin hemen arifesinde oraya varmışlardı. Julien, zincirlerinden kurtulmuş gibiydi, keyfi yerine gelmişti. Eşi de Julien’in teşebbüsü olarak gördüğü şey için ona minnettardı. Ertesi gün Notre-Dame-de-la-Garde’a gidip bir mum yakacağını söyledi. O da Julien gibi artık inançlı değildi ama mumlar farklıydı. Ayrılık, vedalar ve savaş sahnesini canlandırıyorlardı, hem de yaptıkları şeyin gerçekliğine az da olsa inanmadan. Eşi iyi idare ediyordu, gevezelik yapıyor, gülüyor ve çekinip utanarak da olsa vaziyete kendini uydurmaya çalışıyordu. Eski Liman’da akşam yemeği yediler ve erkenden otele döndüler. Daha önce ona asla Marsilya’daki şu birkaç saat kadar çekici görünmemişti. Sabahın ilk saatlerinde otelden ayrıldı, limana gitmek için bir taksi çevirdi. Gamsız bir kalple gemiye bindi, yastığın üzerine yayılmış bakır rengi saçlarının ihtişamını düşünüyordu.

Claire’in biraz utangaç sesini duyunca irkildi, “Peki niha-

yetinde Cezayir'de bulunmaktan hoşnut kaldınız mı?" diye sormuştu ona.

"Evet, aslında evlenerek yaptığım hatayı tam da bu ortaya çıkardı ya da tasdik etti."

"Peki hoşnut kaldığınız şey tam olarak neydi?"

"Söylemesi çok zor. Sıkıla sıkıla geçirdiğim çok vakit var. Silah arkadaşlarım vardı ama dostum olmamıştı, kafalarımızın uyduğu bir ahbabım da. Yıllarca sıralarını eskittiğim o lise havasından eser yoktu. Asteğmen arkadaşlarımdan biri École Polytechnique öğrencisiydi ama başka bir tabakaya mensuptu. Aslında en çok hoşuma giden şey buydu: Sonunda ... yalnızdım. Sadece yalnız da değil. Kendimden sorumlu. Dış dünya ile doğrudan temas içinde. Koruyucu bir katman olmadan. Sanırım bundan çok hoşlanmıştım. Başka bir şey daha var ama nasıl anlatacağımı bilmiyorum. Öncelikle, başka yerde asla tanışma fırsatı bulamayacağım insanlarla ilişki kurdum: Köylüler, işçiler, gençler ki bazıları cidden gençti, şehirliler, Fransız sömürgeciler ve Araplar (hepsi aynı üniformayla hizmet ediyorlardı) ... Sonra bir de, belki güleceksiniz ama, eylem hazzı, ya da daha ziyade, olayların ortasında olma, hatta tarihin bir parçası olma hissiyatı yahut kesinliği, Stendhal'in *Parma Manastırı* romanında kendini Waterloo Savaşı'nın ortasında bulan Fabrice del Dongo gibi işte, ama öyle... Bu sefer de savaş sonrasını göze alamıyordum."

"Anlatın bana!"

"Anlatacak çok şey yok. Bunamış gazi numarası yapmayacağım. Siz gerçekten çetin cevizsiniz, neredeyse de zalim. Fakat kalıp benle birlikte akşam yemeği yemeye söz vererseniz, bana palavra atmadıysanız şayet ilginizi çekebilecek bir kazadan bahsederim size, gerçi diğer taraftan karımla yaşadığım geçmiş ilişkiime dair şeylerin sizin dosyanızı uzaktan yakından alakadar etmediğine de ikna oldum. Bugün benimle yeniden temasa geçmeye zerre kadar meraklı olduğumu düşünmüyorum zaten."

Hemen cevap vermedi. Kafedeki gürültü seviyesi yükselmişti. Akşamcılarının vakti gelmişti. Claire yavaş konuşmaya

başladı, Julien de onun biraz sıkıldığını hissetti. Bu sıkılmayı ifade edemiyordu ve kendisinin uydurup uydurmadığından pek emin değildi.

“Çetin ceviz asıl sizsiniz. Tek cümlede üç soru sordunuz bana. Cevaplarım şöyle: Evet, sizinle akşam yemeği yerim; hayır, size palavra atmadım. Diğer soruya gelince, belirlenen kurallara sadık kalmamız gerekiyor. Siz bana istediğiniz kişiden bahsedin, işin içyüzünü bilahare öğreneceksiniz zaten. Anlaştık mı?”

“Anlaştık.”

“Julien (ona ilk defa ismiyle hitap etmişti ve gözlerinde rahatsız edici bir direktme vardı), Julien, sizi arayan biri var gerçekten, yemin ederim, ayrıca soruşturmamı gayet ciddiye aldığıma da emin olabilirsiniz.”

Ona inandı, ancak daha fazla inandıkça az önce ona verdiği teminata atfettiği önem azalıyordu. İsteddiği şey, onunla her gün konuşmayı olabildiğince uzatmaktı. Claire onun gözlerine kitlenip kalmıştı, sanki ekleyeceği bir şey vardı, münasebetsiz bir mesajdan kurtulmaya çalışıyormuş gibi aceleyle söylendiğini duydu Julien:

“Telefon görüşmesi yapmam lazım. Bir arkadaşım var. Oradan... Yani benimle birlikte Paris'e kalmaya geldi.”

Hiçbir şey hissetmedi. Hiçbir şey söylemedi. Kibarca ilgisini göstermek adına kelime bulmaya çalıştı (Ne yapıyor? İsmi ne?) ama aklına hiçbir şey gelmedi, Julien'in sessizliğiyle canlanan ya da panikleyen Claire, yokuş aşağı koşar gibi aralıksız konuşmaya başladı:

“Hoşunuza giderdi, hoşunuza gidecek. Yani eğer bir gün tanışma fırsatınız olursa. O da bir film hastası. Eski filmlere bayılıyor, özellikle Amerikan sinemasına. École Normale Supérieure mezunu. Tours'da hocalık yapıyor. Onu çok görmüyorum ama bir haftası boşmuş ve...”

Daha cümlesini bitirmemişti ki kafenin dibinde cep telefonuyla gözden kayboldu.

Geri döndüğünde, (gün gelip onun kendisini bu tür bir şeyle tartacağını pek tabii daima düşünmüş olan) Julien, gözlerindeki teessüre tahammül etmek için elinden geleni yaptı ve ona Balzar Restoranı'na gitmeyi teklif etti.

“Sinemaya girmeden önce bir bira içmek ya da atıştırmak için kırk yılı aşkın süredir fırsat buldukça oraya giderim. Üzgünüm ama bu sizin hatanız, benimle birlikte geçmişimi arşınlamaya mahkûm etmişsiniz kendinizi. Öyleyse Balzar'a gideriz, hoca arkadaşınız için bir mahsuru yoksa sonrasında belki Champoya bile geçeriz.”

Serin, loş akşamın içine süzöldüler ve Écoles Caddesi boyunca hızla yürüdüler. Julien'in kolunu tuttu ve ona yaslandı. Hiç bu kadar yakın olmamışlardı.

Uzun uzun muhabbet ettiler.

Julien gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Görünen o ki Julien'e güvenilebileceği için kendini rahat hissetmişti, Armand ile, eski moda bir ismi olan bu genç adamla bir kayak tatilinde nasıl tanıştığını anlattı. Daha ilk günden ikisi de ayak bileklerini burkmuş, bu da onlara birbirlerini tanımaları için epey vakit sunmuş. Gün içinde, otelin ıssız taraçasında güneşin tadını çıkarıyorlar, daha sonra bitişikteki restorana topallaya topallaya yürüyüp elmalı tarta ve sıcak çikolatadan tadıyorlarmış. Armand ona Nietzsche'den ve Tanrı'nın ölümünden bahsediyormuş. Claire de ona Freud'un dediği gibi her şeyin aslında dilden kaynaklandığına ve sonuç olarak yanılsamadan ibaret olduğuna nasıl inandığını anlatıyormuş.

Claire mizah duygusundan yoksun değildi. Öyle bir hikâye anlatışı vardı ki olayları karşısındakine yaşatıyordu, serüveni böyle anlatması için ezberleyip sık sık tekrar ettiğini düşündü Julien. Muhtemelen kendi aralarında sıklıkla bundan konuşuyorlardı. Bu onların kurucu anlatısı, başlangıç mitiydi.

“İşte!” diye birden bağırdı Claire, bir taraftan da onun onayını bekliyordu, bu hususi tartışmaya girmenin vakti gelmişti sanki. “Freud gerçekten bir dâhiydi. Her şeyi kesinlikle anlamıştı. Dinin, ama sadece dinin de değil, genel anlamıyla bütün kurumların bir yanılısı olduğunu anlamıştı.”

File önünde kısa top kesen bir tenis oyuncusunun ani çevikliğiyle “Cinsiyetler arası ilişkiler için de aynı şeyleri söylememiş miydi?” dedi Julien.

“Evet, tabii ki, çünkü, Freud’a göre, yanılsama arzusunun meyvesidir” diye cevap verdi, tıpkı iyi bir savunma oyuncusuymuşçasına gayet telaşsızdı.

Onu kibarca geriye püskürtmüş, Julien de üstelememişti. Zaten ona bir şey anlatamıyordu, üstelik tartışma esnasında yanaklarında beliren hafif kırmızılık hoşuna gidiyordu, sanki dilinin sürçtüğü kelimelerin tuhaflığını birden fark ederek paniğe kapılan ilk insan oydu.

Armand ile birlikte her gece diğerlerini dans ederken seyretmiş. İki hafta boyunca ortak sakatlıkları onları yakınlaştırmış. Armand, ismiyle müsemmaymış. Biraz demode. Politikaya tutkuyla bağlıymış ama edebiyata daha da fazla. Sağı solu belli değilmiş, Claire bir gün yan masada yemek yiyen biriyle Fransa Futbol Ligi hakkında hararetle tartışırken bulmuş onu, ama Armand hakkında onu cezbeden şey öncelikle araya koyduğu mesafeymiş, etrafındakilere ve onların meşguliyetlerine kibar ama ilgisiz bir dikkatten başka hiçbir şeyi layık görmüyor izlenimi veriyormuş. Sanki esas mesele başka bir yerdeymiş de onu da sadece o alakadar ediyormuş. (“Politikaya tutkuyla bağlıymış derken günlük politikadan bahsetmiyorum: Ekoloji, küreselleşme, eşitsizlikler, hatta ideoloji, yabancılaşma ve iktidar gibi makro sorunlar, devasa politik mevzular dersek daha iyi olur. Onun yanıdayken kazara Sarkozy ya da Hollande isimlerini ansam –bunlardan bahsetmek benim de hiç tarzım değil ama sonuçta gazete okuyor, televizyon izliyoruz– afallar, sessiz kalır ve yarı merhamet yarı umutsuzlukla acıyarak bana bakardı, bu da beni biraz rahatsız ederdi. Şarkı yarışması ya da güzellik müsabakası izlerken yakalanmışım gibi bir hisse kapılırdım.”) Neredeyse bir anne gibi şefkatle gülümseyerek “Armand bir hayalperestti” diye tamamladı.

“Ne zamandır birbirinizi tanıyorsunuz?” diye sordu Julien.

“Yıllardır. 1999 Noel’inden beri.”

“Milenyum çiftisiniz yani.”

“Evet, eski bir çiftiz. Aslında tam bir çift de değil. Birlikte hiç iki aydan fazla yaşamadık. O da yaz vakitleri. Belli ki Armand bunda bir mahsur görmüyor. Ben de öyle. Sadık bir tipim ama illa aile olalım da demem. Anlatabildim mi?”

“Evet, çok iyi anlıyorum. Fakat bazı insanlar yaşlandıkça değişir...”

Claire duraksadı. Beyaz şarabını sağ elinde tutuyordu, böylece kadehi dudaklarına ara vermeksizin götürebiliyordu. Gözleri bir anlığına Julien’in sağ omzunun arkasındaki bir noktaya ilişti. Sonra yeniden Julien’e baktı, gözlerini ondan ayırmıyordu, kelimeleri itinayla arayarak ya da seçerek ona yavaşça şöyle dedi:

“Evet, yönümüzü tayin etme ya da kendimize has alanı belirleme ihtiyacı duymaya başladığımız bir an belki de vardır. Siz ne dersiniz? Doğruyu söylemek gerekirse ben de bazen, hatta gün geçtikçe daha da sık, ergenlikten asla çıkamayacağım ve sonsuza dek öğrenci kalacağım hissine kapılıyorum. Kim bilir ne zamandır bir okutmanlık kadrosu bekliyorum. Beklemek, işte benim hayatım, beklerken de maharetilerimle hayatta kalıyorum. 35 yaşına girdim, inanabiliyor musunuz? Ölene kadar annemle birlikte yaşadım. Hâlâ onun evinde yaşıyorum, hâlâ aynı yerdeyim. Aslına bakarsanız kendimi bekârdan ziyade bir yetim gibi görüyorum. Bu beni cidden endişelendiriyor.”

“Sizin nesil için hayat bizim nesil için olduğundan kuşkusuz daha çetin. Fakat ben daha 20 yaşına bile basmamışken baba evinden çıkmıştım. Onlardan ayrılıp çekip gitmeyi çok önceden kafama koymuştum. İyi kötü idare ediyorduk ama benim dönemimdeki çoğu akranım gibi ben de özgürlüğüme düşkündüm herhalde. Özgürleşip yaptığım şeyler pek parlak değil ama bu başka bir hikâye.”

Son seansın saati çoktan geçmişti. Artık sinemaya gitmeyi düşünmüyorlardı. Garson onlara kahve isteyip istemediklerini sordu. Julien saatine baktı, fakat Claire ona sözünü hatırlattı,

bir ıhlamur sipariş etti ve geçen sefer Croissant d'Or'da anıp geçtiği kazayı ayrıntısıyla anlatmadan şuradan şuraya adım atmayacağını söyledi.

“Ha şu kaza. Mühim bir hadise değil ama o zamanki ruh halime dair size bir fikir verebilir.”

“Cezayir Savaşı zamanı mı?”

“Evet, savaşın sonu. Savaş resmen sona erdiğinde Vahran şehrinin otuz kırk kilometre batısındaki bir çiftliğe yerleştirildik.”

“Öncesinde bilfiil savaştınız mı peki?”

“Gizli Ordu Örgütü'ne karşı inzibat operasyonları filan işte, bazen jandarma ve Fransız polisi de katılıyordu bize. Kanun ve nizamı sağlama hakkında bildiklerime inanamazsınız. Gizli Ordu Örgütü, kalorifer yakıtı depolarını patlattığında ben Vahran limanındaydım, neyse ki petrol tankları değildi... Cezayir Fransızlarını İspanya'ya yahut Fransa'ya tahliye ettik. Her tahliye hikâyesinde olduğu gibi, çok hoş şeyler görmedik. Bu tür durumlarda daima fakirler eziyet görür. Zenginler çoktan alıp başını gitmişlerdi.”

“Hiç ateş hattına girdiniz mi?”

“Sizi etkilemek için evet demek isterdim ama tam manasıyla girmedim. Genelde daima çatışma ya da patlama olduktan sonra olay mahalline varırdık, ya cesetleri toplardık ya da çatışmayı engellerdik. Tahmin edebileceğiniz üzere, böyle durumlarda bazı talihsiz insanlar ve kalabalık bir izleyici kitlesi bulunur. Müdahil olduğum ufak tefek çatışmalardan bahsediyorum elbette, önceden vuku bulan şeylerden değil. 1962 Nisan ya da Mayıs ayından itibaren, sahiplerinin bırakıp kaçtığı büyüleyici bir küçük çiftlikte istirahat çekildik. Zaman zaman Mersül-Kebir'e kadar askeri konvoylara eşlik ederdik. Bu kısa geziler, kırsaldaki yaşamımızın monotonluğunu kırmak için idealdi, biz de o yüzden bu gezilere çıkmaya çok istekli oluyorduk. Böylece, 1962 Aralık ayına kadar huzurlu bir köy yaşamı sürdürdüm ve üç haftalık izne çıktım, izinden sonra hâlâ iki aylık zorunlu hizmetim vardı. İşte az önce bahsi geçen kaza ya da daha doğrusu kasıt da bu esnada oldu.”

Julien'in alay komutanı ona şu anda Savunma Bakanlığı'nda önemli bir görev yürüten ve ilkbahar sonuna kadar onların alayına komutanlık edecek olan albayı Paris'e varır varmaz gidip görmesini tavsiye etmişti. "Git ve onu gör. Seni Paris'te ya da civarında istihdam edecektir. Burada artık yapacak bir şey yok. Kendisi bunu biliyor, seni yüksek bir yere yerleştirir. Ona selamımı söylersin." Tuhaf biçimde pohpohlanan Julien de Fransa'ya kesin dönüş yapacağını karısına yazmıştı.

Fakat Paris'e dönüşü onu afallatmıştı, Noel tatili atmosferinin bunda kuşkusuz önemli bir rolü vardı. Parisliler mağazalara hücum etmişti. Annesi, babası ve hatta Caroline hediye almak, yemek alışverişı yapmak ve sofrayı hazırlamakla meşgullerdi. Üçünün bağlarının kuvvetli olduğunun hızla farkına vardı. Ona baktıklarında her birinin gözlerinde bir suç ortaklığı seziyor, bu da onu rahatsız ediyordu. Yokluğu onları bir araya getirmişti, şimdi de onun için yanlarında hazır ettikleri yere gelip oturmasını, iyi bir evlat ve iyi bir koca olarak yerini gelip kaplamasını istiyorlardı (gerçi istemekten öte dayatıyorlardı). Çok iyi anlaşıkları için onlara yine de sitem etmeyeceğim diye düşünürken buldu kendini. Ama gel gör ki esas mesele de buydu. Onların dünyasından geçici de olsa uzaklaşmasından faydalanmışlar, artık ona ait olmayan bir kişiliği hâlâ onun sanmışlardı (Cezayir zamanları onu bir çeşit yalnızlığa alıştırmıştı). Doğrusu, onların şu an hayal ettiği karakter asla olmamıştı; çünkü bu karakter açıkça huzurlu bir varoluş kaygısı altında, sevgi dolu bir eş, kıskanç bir anne ve vurdumduymaz bir baba tarafından ortaklaşa hazırlanan melez bir üretilmi.

Eşiiyle iki gece geçirip ailesiyle üç gün kutlama yaptıktan sonra sersemleşen Julien, Paris'te ne yaptığını kendine sormaya başladı. Bakanlığa gitmek yerine bütün öğleden sonrayı sinemada geçirdi, akşam eve döndüğünde Caroline'e ve anne babasına albayın ona yardım edemeyeceğini söyledi. İki hafta sonra çiftliğe doğru yola çıktı, yine Marsilya hattını kullanmıştı ama bu defa tek başınaydı.

Uzun lafın kısası, makine gibi davranıyordu, mekanikleşmişti, yaptığı şeyi neden yaptığını hiç sorgulamıyordu. Bugün bile zihnini biraz zorladığında o zamanki ruh halinin nasıl olduğunu

algılayamıyordu. Vahran'daki son iki ay çok sıkıcıydı. Macera sona ermişti. Fakat aslında onu kaygılandırıp ürküten şey geri dönme ihtimaliydi. Her halükârda, Paris'e kısa süreliğine batıp çıktıktan sonra keşfettiği şey, Paris'in V. bölgesinde anne babasının oturduğu apartmanın iki adım ötesinde kiralanmış bir dairede, annesi ile eşinin karşılamalarla, gülücüklerle, kahkahalarla ve şefkatle tasarladığı bir dekor içinde sırf ona göre ölçülüp biçilmiş bir rol içine sokuşturulmak istememesiydi, zaten denemeye karar verse bile bunu beceremezdi. Belki ne istediğini hiç bilmemişti ama –biraz geç olsa da, hatta gördüğü kadarıyla belki çok geç– neyi istemediğinden gayet emindi.

Bu ani gidiş dönüşün hikâyesine odaklanarak olan biteni Claire'e itidalle anlattı. Sonrasında noktayı koydu: "Bütün bu hikâye geçmişte kaldı ve kimse onu canlandırmak istemiyor." Yüzünü yana çeviren Claire'in gözlerinden bu teşhisin doğrulandığını hissetti.

Claire yorgundu. Julien hesabı ödedi. O vakte kadar, Paris'te nerede kaldığını hiç sormamıştı. Annesinin arkadaşına ait bir dairede bir odası olduğundan bahsetmişti. Julien ona Odéon'a doğru metro ya da taksi durağına kadar eşlik etmeyi önerdiğinde yüzü kızardı –aslında Julien ayrıldıklarında yüzünün kızardığını fark etti– ve şöyle dedi: "Kaldığım yer uzak değil zaten." Birlikte yürüdüler. Kaldığı yer gerçekten uzak değildi, Saint-Sulpice Meydanı'nda bir apartmanın girişinde aniden durdu. Resmi bir kucaklaşma gerçekleşti. Julien Odeon'a doğru yol aldı.

Göz açıp kapayıncaya kadar ruh hali değişti. Écoles Caddesi'nde yaşadıklarını düşündüğü kısa samimiyet anının büyüğü uçup gitmişti ve nedenini de bilmiyordu. Belki de gayet iyi biliyordu ama bunu kendine birkaç dakika sonra itiraf etti. Saint-Germain Bulvarı'nın en tenha kaldırımını kullanıp Tıp Fakültesi'nin karanlık tarafından aşağı indi. Ona rehberlik ettiğini düşündüğü mahallenin tam ortasında oturduğunu birden öğrenmenin sarsıntısı içindeydi hâlâ. Claire'in ona erkek arkadaşı hakkında anlattıklarının mesnetsiz olduğunu düşünmese de kandırıldığı düşüncesine tahammül edemiyordu. Ne yapması gerektiğini dahi kestiremiyordu artık. Şehrin bir ucundaki Porte Maillot'da oturduğunu söyleseydi, bunu hiç dert etmeyecekti. Taşradaki bir kenitten başkente gelme hikâyesine gölge düşürmeyecekti. Fakat, garip biçimde, burada, Saint-Sulpice Meydanı'nda, Christine ya da Buci sokaklarında birkaç gün önce gezerken Claire'in fal taşı gibi açılmış gözlerini ve her akşam buluştuklarında aslında iki sokak öteden geliyor olduğunu tekrar düşününce, düzenbazlığından emin oldu. Kendini ikna etmeye çalıştı. Nihayetinde, nerede yaşadığını ona hiç sormamıştı. Birinin ona Saint-Sulpice Meydanı'nda bir oda vermesi şehrin bu

kısmını keşfetmiyor olduğu anlamına gelmezdi. Üstelik, Paris'e ilk kez geldiğinden de hiç bahsetmemiştii. O yaştta biri için bu gayet tuhaf kaçardı zaten. Hatta eğer Action Christine'deki gibi ona numara yaptıysa ne fark ederdi ki? İki misli gülünç hissetti. Claire'den şüphe duyduğu için kendine kızdı, ancak az da olsa yalan söylediğı fikrini zihninden bir türlü atamıyordu, çünkü bu onu az da olsa –ama sözün doğrusu– aptal yerine koyduğu anlamına gelirdi.

Ertesi sabah Julien, annesinin yanına gitti ve onu suratı asılmış halde gördü. Yalnız hissediyordu. Her ne kadar söylemeye yeltenmemiş olsa da son birkaç gündür uğramadığı için üzgün olduğunu anladı. Bahaneleri bir lise öğrencisini andırıyordu: “Şu an çok işim var, arkadaşlarla bir kitap üzerinde çalışıyoruz.”

Bu çocuksu yalan sebebiyle kendine sinirlendi, annesinin başını kaldırıp ona doğrultmaya mecali yokmuş gibi görüldüğü, aşırı ağır, aşırı keder yüklüymüşçesine hüzünlü bakışına katlanamadığı için daha da öfkelendi. Ancak ertesi gün kahvaltıya geleceğine söz verince yüzünde gülücükler açtı. Annesi sanki sihirli biçimde kendine gelmişti, bunu görmek de onun yüreğini ısıtmıştı.

Öğleden sonra Croissant d’Or’a vardığında önceki günün kötü havası dağılmıştı. Claire çoktan gelmişti, onu kapıda görünce eliyle selamladı. Göz alıcı bir gülüşle yüzü parladı ve onun selamlamasına dahi izin vermeden, “Julien, düşündüm de, bu akşam siz de müsaitseniz, Armand ile birlikte yemek yiyebiliriz. Yemek hazırlamak için gerekli araç gerecim yok, doğrusunu söylemek gerekirse, hiç uzmanlık alanım değil. Ama Armand bizi Balzar’da ağırlamayı teklif etti. Size bir sürprizi varmış” dedi.

“Bana mı?”

“Evet, ama ipucu veremem. Yoksa sürpriz olmaktan çıkar.”

Julien yemek davetini kabul ettiği için mutlu oldu Claire. Herhangi bir “çalışma” (kullandığı kelime buydu) fikrini bir tarafa bırakarak gezip dolaşmayı önerdi. Écoles Caddesi’nden aşağı indiler, Saint-Michel Bulvarı’nı geçtiler, Odéon’a vardılar, Saint-André-des-Arts ve Christine sokaklarında bir tur attıktan sonra Seine Nehri’ne çıktılar. Sanki şehri tavaf ediyorlardı. Parlak ve

güneşli bir gündü. Pont des Arts üzerindeki korkuluklara yaslanıp sessizce akan nehri izlediler. Birden bir gülme tuttu Claire'i.

"Eski filmler haricinde başka film izlemez misiniz siz?" diye sordu, sanki düşünceleri bir dip akıntısını izlemiş ve bir kaynağı bulunca aniden yüzeye fıskırmıştı.

Julien gülümsedi.

"Çok az."

"Neden? Güncel sinemayı yetkin görmüyor musunuz?"

"Hayır, hayır. Gayet iyi yönetmenler ve mükemmel oyuncular var ama..."

"Nostalji olsun diye mi?"

"Hayır, hiç değil. Şöyle söyleyeyim: Eski filmlerde, özellikle Amerikan filmlerinde hoşuma giden şey, filmlerden öte oyuncular (ama filmlerin çoğunun mükemmel olduğunun hakkını vermek gerekir). Ekranda hep aynılar, hiç değişmiyorlar, tanrılar kadar güzel görünüyorlar. En ufak bir yaşlanma emaresi göstermiyorlar. Gençken bize sundukları ilk imajlara sadıqlar."

"Ama gelecekte bugünün oyuncularını da öyle olacak."

"Kuşkusuz. Ben zaten dünün sinemasıyla günümüz sineması arasında bir karşılaştırma yapmıyorum. Zamanın filmlere bir şey kattığını anlatmaya çalışıyorum."

Artık neredeyse akşam olmuştu. Köprünün altından geçen teknelerin pupa fenerleri bir ya da iki kez gözlerini kamaştırdıktan sonra onları tekrar karanlığın içine bıraktı.

"Zaman, filmleri hatıraya dönüştürüyor ama başka türlü hatıralara."

"Bir de imkânsız hatıralar var" dedi Claire dingin bir sesle, sanki başka bir şey düşünüyor gibiydi, "hiç tanımadığımız insanlar, sevebileceğimiz fakat hatırasını bile saklayamadığımız insanlar."

"Evet, kesinlikle."

Bu yorum yüzünden afallamışa benziyordu. Claire bunu fark etti ve baskıyı sürdürdü:

"Başka bir gözle izlediğiniz filmler de vardır, öyle değil mi? Yaşlanan filmler mesela?"

“Yaşlanan kim? Filmler mi biz mi? Ama haklısınız, tekrar izlediğinizde hayal kırıklığına uğratan filmler var. İşte bu yüzden filmlerden ziyade oyuncuların bahsediyorum. Fakat yine de özel sinemalarda tekrar gösterimi yapılan çoğu film ilgimi çekiyor. Paris, bu bakımdan harika bir şehir, gerçekten mükemmel.”

Bir an duraksadı, sonra hızla ekledi:

“Az önce dediğiniz şeye gelecek olursak, hatırlanan şey ile hayal edilen şey arasındaki boşluk küçücük olabilir.”

Birkaç saniye sonra, tam da gezintiye kaldıkları yerden devam edecekleri sırada, bakışları bir an kesişti ve gülmeye başladılar, önce utangaçlardı, sonra gayet arsız.

“İşte filozof konuştu” diye çığırdı, “Siz kesinlikle emekli bir lise öğretmenisiniz.”

“Tam üstüne bastınız. Üstelik ne dediğimden bile emin değilim.”

Yürüdükleri yolları geri dönüp kendilerini tekrar Saint-Michel Meydanı’nda buldular. “Saint-Michel Meydanı, size bir şey hatırlatıyor mu?” diye sordu Claire muzip bir tonla. Biraz tereddüt ettikten sonra “Hayır, pek sayılmaz” diye cevap verdi, neyi ima ettiğini o an anlamamıştı.

“Bu defa da siz mi beni geçmişî hatırlamaya zorlamak istiyorsunuz?” diye devam etti. “Bu bende bir saplantı değil, bilirsiniz, gece gündüz musallat olmuyor, aksine, bunun için çok yaşlı, hatta, nasıl desem, benden bile yaşlı. Muazzam bir unutmama kapasitem var. Ben şimdinin adamıyım, evet, şimdinin adamı. Oturup bir şeyler içelim mi? Yepyeni bir hatıra üretiriz. Böylece, imgenizi sadece Saint-Michel Meydanı ile özdeşleştiririm, tıpkı Christine Sokağı, Écoles Caddesi, Buci Sokağı ve Paris’in diğer önemli yerlerinde olduğu gibi.”

“Pis yağcı! Yalancılık da cabası. Yürümeye devam edelim.”

“Bir yerde oturalım. Şimdinin adamıyım ama yaşlı ve yorgunum, çok yorgun.”

“O kadar da yorgun değilsiniz.”

“İşte! Beni çok yaşlı bulduğunuzu biliyordum.”

Claire onu baştan aşağı süzdü. Bir taraftan da gülüyordu.

“Zarif olgunluk hayli büyüleyicidir, haberiniz yok mu?”

“Pis ayartıcı! Size ‘ayartmak’ kelimesinin etimolojisini öğretecek değilim ama bildiğiniz üzere Latince de ayartmak, yani *seducere* baştan çıkarmak, kötü yola sürüklemek anlamına gelir. Ayartıcı da erkekleri doğru yoldan çıkaran kadındır. Siz bir ayartıcısınız. Fakat neden beni geçmişin çukuruna sürüklemek istiyorsunuz? Neden şimdiyle yetinmiyorsunuz?”

“Siz, hafızadan yoksun bir hazzıyorsunuz sadece, *carpe diem* savunucusu, etimolojiyi kullanan bir hilekâr. Siz... Az önce de dedim: Emekli bir lise öğretmenisiniz.”

“Tamam canım, madem öyle düşünüyorsunuz, gidip şu genç hocayla tanışalım. Zaten epey geç olmuş. Kendisini bekletmeyelim.”

Kolundan tuttu ve Saint-Michel Bulvarı'na doğru yürüdüler.

Balzar'dan içeri girdiklerini görür görmez ayağa fırlayan ve sandalyesiyle masa arasına sıkışıp huzursuz olsa da gülümseyen ve biraz da kızaran genç adamı fark ettiğinde bahsi geçen sürprizin ne olduğunu anladı.

“Bourdet! Siz olduğunu bilseydim...”

“Merhaba efendim. Sizi tekrar görmek ne büyük zevk.”

Lisede öğretmenlik yaparken tedrisatından geçen yüzlerce sima şimdi gözlerinin önünden geçiyordu. Henri-IV Lisesi'nde öğrencileri yüksek okulların giriş sınavlarına hazırladığı yıllarda birçok tutkulu gençle karşılaşmıştı. Bu hazırlık sınıflarında bir edebiyat öğretmenin öğrenciyle ilişkisi gayet tuhaftı. Sıklıkla geçici ve yüzeysel bir ilişkiydi bu, çok bariz siyasi gerilimleri veya farklılıkları hissettirdiğinde bazen nispeten maksatlı bir kayıtsızlığın izini taşırdı ama genelde ihtiyatlı ve aşırı kinayeci bir dostluğun havası eserdı. Julien, Afrika'dan gelir gelmez, Henri-IV Lisesi'nin Yüksek Lise (yüksek okulların giriş sınavlarına hazırlanan sınıfların resmi adıydı bu) kısmına Fransız edebiyatı öğretmeni olarak atanmıştı. Genç yaşından ötürü, bir tür kandırmaca izlenimine kapıldı. Bir anda yüz seksen derece bir dönüş yapmış ve bir çeşit sihirbazlık numarasıyla kendini aniden yıllar önce öğretmenlerinin olduğu konumda bulmuştu – biraz yüksek bir zemin üzerinde rahatsız bir sandalye ve gösterişsiz bir masa, sol tarafta asla tam manasıyla kara olmayan bir karatahta; çünkü gayretli silicilerin marifetiyle tebeşir tozuna bulanmış ve Pierre Soulages'ın bir tablosunda olduğu gibi boşluktaki tebeşir beyazı hatlar birbiri üzerine binmiş.

Dinleyenlerini cezbetmek için elinden geleni yapıyordu. Başlarda, 1970'lerde, öğrencilerinden yalnızca on beş yaş büyüktü.

Kendini hâlâ onlarla akrân görüyor, kaygılarını ve umutlarını hayal edebiliyordu. Hepsi 1968 Mayıs'ının çocuklarıydı, entelektüel çevrelerde belirli bir süre boyunca yaş farkı ortadan kalkmış, nesiller birbirine karışmıştı. İlerleyen yıllarda, eğitim öğretim yılı takviminin ve üniversite giriş sınavları tarihlerinin rutinine alışmıştı. Her haziran, École Normale Supérieure giriş sınavlarını geçenleri görmek için en az o sınava hazırladığı adaylar kadar hararetle bir heyecana kapılır, sonraki eğitim yılının başlamasıyla eskilerin ve yenilerin birbirine karıştığı bir sınıf karşısında bulur, dolayısıyla sıfırdan başlama hissini asla yaşayamazdı. Lisede yıllar fark etmeden geçip gidiyordu. Dünya değişiyor, hayatı değişiyor, yaşılanıyor, fakat Henri-IV Lisesi'nin duvarları ardında hiçbir şey değişmiyordu, değişse bile çok yavaştı.

1995 yılında emekli olması hem bir komedi, hem bir dram hem de bir ilham kaynağıydı. Öğretmenliğe başladığına inanmadığı gibi öğretmenlikten emekli olduğuna da inanamıyordu (hiçbir şeye inanmadığı için kendiyile gurur duyuyordu); bazı dostları, meslektaşları ve mahallede karşılaştığı eski öğrencileriyle “dünyaya kazık çakma yaşı”na erişmesini makaraya sarıyordu. Fakat meslektaşları ve eski öğrencileri birden gözden kayboldu, arkadaşları ise oraya buraya dağılmıştı. Şimdi kimle çene çalacaktı? Yaşlılık ve yalnızlık birden gelip kapısını çalmıştı. Seyahat etmeyi denedi, Afrika'ya geri döndü ama oralarda artık kimseyi tanıımıyordu ve bir zamanlar aşına olduğu yerlerde şimdi artık bir turist olmuştu. Umursamazlığımın bedelini ödüyorum dedi kendi kendine, birkaç istisna dışında ne yaşadığı yerlerle, ne kendisine bir süreliğine eşlik etmiş kadınlarla ne de ailesiyle “ilişki sürdürme” zahmetine girdiğinin bilincindeydi. Hatıralara, sinemaya ve günlük işlere kapanmış halde buldu kendi.

Bourdet'ye gelince, ona dair çok canlı bir hatıra vardı zihninde. İki sene üst üste öğrencisi olmuştu, herhalde 1987 veya 1988 civarıydı, edebiyat tutkunu birisi olduğunu hemen anlamıştı, kendini iyi hissettiğinde bu tutkunlarla ders yapmak büyük bir keyifti. Bourdet bir gün bir şair veya bir romancı olacak mı, o zamanlar söyleyemiyordu, fakat iyi bir okur olduğunu çoktan

keşfetmişti, hani şu bütün yeteneklerini okumaya vakfeden ve tüm gün o işle meşgul olan okurlardan... Çünkü sadece keyifle vakit geçirmenin, kitaptan zevk almanın ya da entelektüel tatmin peşinde değildi, var olmak ve var olmaya devam etmek için bir neden de arıyordu. Sartre, hunalım anlarında –kurtarmasa da– yardımcı oluyor dediği suç romanlarını yazan Amerikan yazarlara minnettarlığını nerede belirtiyor artık hatırlamıyordu ama aynı minnettarlığı aynı yazarlar için hissediyordu. Fakat bu minnet, ona göre, hem entelektüel hem de duygusal bir yargıdan kaynaklanıyordu. Gerçek ayrım, edebi türler arasında, polisiye romanlarla diğerleri arasında değildi. Eserleri her ne pahasına olursa olsun “ayakta kalmış” yazarlar vardı, hayat boyu dönüp dönüp okuduğumuz ve sonsuza kadar da tekrar tekrar okuyabileceğimiz yazarlar, çünkü bir bakıma, o eserleri zenginleştiren şey okurun yaşı ve tecrübesi. Uzun vakit saklanan eserler geçen yıllarda geliyorsa bunun sebebi, şaraplarda olduğu gibi, yıllanmaları değil, onların tadına bakanların, yani okurların yaşlanmalarıdır. Balzac, Stendhal ya da Proust’u yeniden okuduğu her defasında açıkçası onlara yeni bir gözle yaklaşıyordu. Onları okurken, daha ziyade ikili bir duygu yaşıyordu; orada bir taraftan, zaten olduğu haliyle kendini buluyor, diğer taraftan geçen zamanla kendini usulca değişirken, arınırken ve paslanırken görüyor, yeni ahenkler yakalamaya, başka imkânlar bulmaya, başka beklentileri karşılamaya ve başka sorular sormaya hazır hale geliyordu. Değişen okurlar ve onlara hitap etmeyi sürdüren metinler için zaman sınaması bir mihenk taşıydı. 80’li yılların sonunda bu tecrübe hakikatinin daha fazla bilincine varmıştı, özellikle gözü iyice açılıp ellinci doğum gününü kutladıktan sonra. Bu konu üzerine bir ders dizisi tasarladığını bile hatırlıyordu, fikri sevmişti, hatta bir an yazıya döküp yayımlamayı bile düşündü, tabii sonra tembelliği ve ilgisizliği yüzünden vazgeçti. Nihayetinde, bir vazgeçme ustasıydı; gizlice, ses etmeden ve hiç harekete geçmeden vazgeçmekte üstüne yoktu.

İşte tam bu yıllarda Bourdet ile tanışmıştı. Kendisi formunun zirvesindeyken bilhassa azimli olanlardan biriydi. Ne de olsa

Julien başkalarının nasıl rol yaptığını öğretiyordu. İcra ediyordu. Sonuç olarak, metinlerini tanıtır yorumladığı yazarlara hissettiği yakınlığa bağlı olarak gayretleri değişkenlik gösterebiliyordu. Bunu biliyordu ve dinleyicilerinin istedikleri gibi kullanabilecekleri kaynakça notlarını sıraladığı gayet yavan malumat dersleri ile gönülden bağlı olduğu metinleri tutkuyla aktardığı ufuk açıcı dersler arasında ayırım yapıyordu. Mükafatı da sınıfa birden sinen sessizliğin kalitesi oluyordu ve bazı oyuncularını ele geçiren coşkunluğa benzer bir his içini sarıyordu; özellikle izleyicilerini büyülediğinin ve avcunun içinde tuttuğunun farkına varıp yalnızca o izleyicilerden çektiği yoğunluk ve gerilimin gücünü hissettiğinde...

“Farkında mısın bilmiyorum ama” dedi Bourdet, Claire’e dönerek, “şu anda en büyük Fransızca öğretmenlerinden birinin yanında oturuyorsun.”

“Kesin şunu Bourdet! Utanınca hâlâ yüzüm kızarır, biliyorsunuz. Böyle ölçüsüz tespitlerde bulunma hakkını nereden alıyorsunuz, anlamıyorum. Claire sizden daha açık görüşlü ve daha samimi: Bana yaşlı öğretmen muamelesi yapmaktan vazgeçmiyor, üstelik sizi de dinlemez.”

Söyledikleri palavraydı, uzun zamandır bu kadar iyi hissetmemişti. Öğrencilerinden bazılarının ona saygı duyduklarını, hatta bir yere kadar hayran olduklarını daima biliyordu. Fakat hazırlık sınıflarında genel bir tevazu zaten hüküm sürerdi. Bourdet olgundu; o kadar utangaç değildi, Julien’in söylediklerine kulak asmadan yine Claire’e dönerek devam etti, tespitlerini sırf onunla paylaşmak sanki ona daha özgür konuşma imkânı veriyordu:

“Bazı yazarlar var; eserlerindeki sayfalardan birini ayrıntısıyla açıklayan mösyo Arnaud’nun tutkulu ifadesini ve –nasıl desem?– tetikte, evet, tetikte yüzünü karşımda görmeden isimlerini telaffuz etmek hâlâ boş geliyor. Gerçekten öyle” deyip bu sefer de içtenlikle Julien’e döndü, ondan özür diler gibi tebessüm ediyordu, “Umarım tevazuunuza ağır gelmez ancak size itiraf etmem gereken bir şey var (benim gibi aynı itirafta

bulunacak birçok kişi vardır): Bana okumayı öğrettiniz, hakiki manada okumayı, metnin niyetlerine nüfuz etmeyi, oradan farklı bağlamların izlerini çıkarmayı, muhtelif katmanları keşfetmeyi, kısacası, bütünü parçalara ayırmayı. Sizin metin açıklamalarınız, öğrencilik yaşamımın en güzel anılarından biridir. Zaman nasıl geçer anlamazdık. Sonra nihayet her şeyi bir çırpıda tekrar bir araya getirdiğiniz o olağanüstü an vardı, mekanizmasını gözler önüne serdiğiniz bir edebiyat parçası karşısında hepimiz şaşıp kalırdık, fakat o parça aynı zamanda bir yoğunluk ve özgünlük kazanmış olurdu, biz de onu ilk gördüğümüzden daha esaslı ve ahenkli şekilde sonsuz bir şeymiş gibi yeniden keşfederdik. Müzikte de biraz böyle olur: Melodiden elde ettiğimiz teknik bilgi, anlamı boşaltmak şöyle dursun, müziğe daha fazla güç katar. O zaman bir müzisyen gibi davranırsınız biraz... ya da bir oyuncu gibi. Ders bitmeden beş dakika önce, henüz açıkladığınız metni alır baştan sona yeniden okurdunuz. Sesiniz hem onayımızı bekliyormuş hem de dikkat çektiğiniz nüansların gayet tartışmasız olduğunu belirtiyormuş gibiydi. Bu bizim nefesimizi keserdi, ancak zilin çalmasıyla hareketlenmemize müsaade etmeden çantanızı toplar, sınıftan çıkardınız. Muazzam bir yetenek! Tekrar okumalarınızın zamanlamasını saniyesi saniyesine nasıl ayarladığınızı hep merak etmişimdir.”

“Öğretme sanatı biraz da cambazlık demektir, bunu fark etmiş olmanız gerekir. Bu sanatta ustalaştığınıza eminim. Bizler, Antikçağ’daki kâhinler gibiyiz; hani yolda birine rastladığında düzenbaz gülüşünü satmadan geçmez dediklerinden.”

“Hayır, lütfen, yalan sattığınızı söylemeyin bana. Metin açıklamalarınıza inanmışlığınız belliydi, üstelik yaptığım şeye inanmaktan başka çarem yok.”

“Haklısınız. İyi bir mukayese olmadı bu. Belki de yanılsama satıyoruzdur ama kendi yanılsamalarımızı. Dinleyenlerimizi cezbetmek istiyoruz, fakat sırf onları ikna etmek için. Oyun oynuyoruz, lakin dürüst oynuyoruz.”

“Evet, bence de.”

“Dikkat ederseniz, sevgili Bourdet, artık bir oyuncu değilim, uzun zaman önce görevi devrettim.”

Bourdet, itiraz eder gibi yaptı ama nasıl cevap vereceği aklına gelmemişti. Julien omzuna hafifçe vurdu:

“Yaşı ima etmek de az önce bahsettiğim cambazlığın bir parçası. Endişelenmeyin, hayat devam ediyor.”

Claire onları dinliyordu, araya hiç girmede, yüzünde hoşnut bir gülümseme vardı, Julien bunu fark etti. Onun da içi içine sığmıyordu ve nedenini de biliyordu. Duruluk ve coşkunun nadiren aynı anda hissedildi. Diğerleri henüz gelmeden Armand’nın sipariş ettiği bir şişe Bordeaux şarabı garson masaya getirdi. Kadehleri tokuşturdular. Julien duygulanmıştı, neticede kendisinininkinden daha az sıradan bir kariyeri içtenlikle umduğu eski öğrencilerinden –üstelik gözdelelerinden– birinin doğrudan tanıklığıyla etkilenmiş ve gururu okşanmıştı. Şayet bir gün Bourdet tanınmış bir kişilik olursa babasıymış gibi gururlanıp haz alacaktı. Rolünü bulmuş olma hissini taşıyor ve bu onda muazzam bir rahatlama yaratıyordu. Öğrencisinin oradaki varlığı onu ait olduğu yere, nesillere adanmış yerine taşıyor ama tabii tatlılıkla ve doğallıkla. Onlarla alakadar olmaya kalkıp nasihat etme ihtiyacı duydu birden, geleceği nasıl gördüklerini bilmek istedi. Tam o anda Claire’le ilişkisindeki muğlaklıkların dağılıp gittiğini bedeniyle bile anladı. Claire ise bu geçişi algılamış görünüyor ve samimi tutumunu pekiştiriyordu, Bourdet’nin onaylayan bakışı altında kolunu tutuyor, omzuna kafasını yaslıyordu.

Bütün akşam hatıralarını anlatıp durdular, sanki Bourdet, aşırı bir hassasiyetle, geçmişini aynı yükseltiden seyretmek için Julien’in yanına geçmişti.

Claire, bir an Julien’in kulağına eğildi ve “Yarın yine her zamanki gibi Croissant d’Or’da, değil mi?” dedi.

Kalkmaya niyetlendiler ama Bourdet izin vermedi:

“Bir saniye, kalkmayın, derslerinizi gerçekten hatırladığımı size göstereyim. En güzel ‘tekrar okuma’larınızdan biri Flaubert’in *Duygusal Eğitim* eserinin son kısmından bir pasajdı. Hatırlıyor musunuz?”

Ezberden okudular birlikte: “Gezdi, vapurların melankolisini tanıdı, çadırda buz gibi havada uyanmayı, manzaraların ve harabelerin verdiği bıkkınlığı, yarıda kalmış dostlukların acısını öğrendi...”

Bourdet, birkaç cümle daha ilerleyebilecekken Julien onu kesti:

“Coşkunuzu söndürmek istemem, ancak eski köye yeni âdet getirmiş de değildim: Flaubert yorumumun büyük kısmını Proust’un bir metninden almıştım, sizin bundan haberiniz yoktu belki o zamanlar. Kendime pay çıkarmak için size bunu söylememiş olabilirim.”

“Hiç de değil. Kendinizi yermenin âlemi yok. Proust’un metninden pek tabii bahsetmiştiniz bize, Chateaubriand’ın *Mezar Ötesinden Anılar* ve Nerval’in *Sylvie* eserlerine ve yazıda hafıza fenomenlerinin oynadığı role atıf yapan da Proust’un metniydi zaten. Proust, Flaubert üzerine yorum yazmıştı, siz de yorumu yorumlamıştınız. İşte bunların hepsi ‘Zaman ve Mekânın Etkileşimleri’ dediğiniz dersin bir parçasıydı.”

“Öyle miydi? O zaman düşündüğümden de kötü: Hafızam hepten uçup gitmiş benim” dedi Julien gülerek.

Ertesi gün, Croissant d'Or'a vaktinden önce vardığında, Claire'in soruşturmasını mümkün olduğunca çabuk bitirmekte kararlıydı. Kendisine sunulan bu genç çiftin koruyucusu rolünden keyif alıyordu, Claire de artık ona hiç üzüntü duymadan bütün bunlardan vazgeçebileceğini telkin ediyordu; her şeyi orada bitirme ihtiyacı ve arzusu aşıyordu, ancak geçmişi hakkındaki uzun muhabbetlerden ve fırsatını buldukları bu tuhaf, gamsız takılmalardan sonra vazgeçmek kolay değildi. Bu yüzden onunla son bir sırrını paylaşmak istiyordu. Kafasındaki akla mantığa sığmaz varsayımlar silsilesini uykusuz geceler boyunca tekrar tekrar gözden geçirdikten sonra mümkün gözüken tek bir tanesini aradan ayırmıştı, kendisi de inanmakta zorlanıyordu çünkü bu öyle olağanüstüydü ki artık umudunu yitirdiği bir devrimi hayatına katmıştı; sonuçta, gerçek olamayacak kadar iyiydi. Bununla birlikte, hayal edebildiği tek varsayım da oydu; bir bakıma, John Stuart Mill'in tortu yöntemiyle elde etmişti.

Eski eşinin, kendisiyle temas kurması için bir aracıya başvurmasına gerek yoktu, gerçi bu durumda önce temas kurmayı istemesi gerekir tabii. Yıllar boyunca ona her ay nafaka için bir çek gönderiyordu, her ne kadar bu uygulamayı haksız bulsa da aralarında yansız bir bağ örmüştü: Birbirlerini otuz seneden fazladır görmemişlerdi, ancak her biri diğerinin adresini biliyordu. Onun bazı kadın arkadaşlarıyla hâlâ ara sıra dostane görüşürdü. Diğerleri bir adres bile bırakmadan kaybolup gitmişti, gerçi bu vakalarda belirli bir hırçınlık da söz konusu değildi.

Bir keresinde, sadece bir keresinde, Claire'in gerçekten ilgisini çekebilecek bu bitmemiş hikâyelerden birini yaşamıştı. 1984 ya da 1985 yılının Kasım ayında Berlin'de geçiyordu; Berlin, tıpkı casus filmlerindeki gibi gri, yağmurlu ve sisliydi.

Fransız Eğitim Bakanlığı, Batı ve Doğu Almanya'ya bir bilirkişi heyeti gönderecekti, görevleri de oradaki eğitim kurumlarının işleyişini incelemek ve bir değişim programını hayata geçirmektir. Bakanlıkta bürokratik yapan eski öğrenci dostlarından biri heyete katılma teklifi götürünce kabul etti. Vardıklarında onları karşılayan genç kadının Fransız mercileri nezdindeki mevki konusunda tam emin olamasa da gayet rahat tutumu ve görevleriyle arasına daima sezilemez bir mesafe koyuyormuş gibi verdiği izlenim onu meslektaşlarından hemen ayırıyordu. Ertesi gün, Batı Berlin'e giderken onlara rehberlik etmiş ve birkaç Alman meslektaşıyla tanıştırmıştı. Bu kadın onda merak uyandırdı. Aralarında bir arkadaşlık gelişti. Akşamında kadın onu otel odasından aramış ve Berlin'de biraz alternatif şeyler görmeyi teklif etmişti. Kreuzberg'de, Duvar'ın iki sokak ötesindeki çatı katı bir daireye götürdü onu. İsmi Eva idi, bu muazzam gece boyunca tanıştığı insanların çoğu gibi gözle görülür ölçüde ondan gençti ama elinden tutup hayatı göstermeye niyetlenmiş azimli bir yaşlı kadının alaycı ve müşfik gözleriyle bakıyordu ona. Birçok şey içip tüttürdüler. Gece ilerledikçe onu kuytu bir köşeye sürükledi, bir paravan ve yerdeki büyük döşek huraya oda görüntüsü veriyordu, daha önce asla tecrübe etmediği umutsuz bir ateşle onunla sevişti. Eva zayıftı, neredeyse tığ gibiydi, soluk gözleri durmadan onun bakışını arıyordu, sanki ona bin türlü sahip oluyordu, zira kendini ona bırakmıyor, onu zapt ediyordu. Gün ağardığında, otele dönmek için bir taksi tuttular. Ona sokuluyor, zaman zaman başını kaldırıp onun yüzüne bakıyor, yanaklarından tutup uzun uzun tutkuyla öpüşmeye zorluyordu. Eva'nın karakteri değişmişti, birden kırılgan ve talepkâr bir kişiliğe bürünmüştü. Kendisi de altüst olmuştu. Eva tuvalete doğru gözden kaybolurken, onun da odasına gitmesine müsaade etmişti. 15 dakika sonra, Eva kendini tazelemiş, makyajını yapmış şekilde, kahvaltı salonunda heyetle buluştu ve onlara günün programını anlattı.

Sabah tekrar bazı meslektaşlarıyla buluştular. Öğleden sonra ise herkes boştu. Julien, akşam Doğu Berlin'e geçecekti. Hep

birlikte ögle yemeği yediler. Eva otele dönerken ona eşlik etmeyi önerdi, böylece sonrasında metroya nasıl gideceğini de söyleyebilirdi. Taksiyle çok hızlı döndüler. Odasında tekrar seviştiler, önceki günün taşkınlığından eser yoktu, sevişme yavaş ve derindi. Metroya kadar ona eşlik etti, uzun bir sıra vardı. Vizesinin yanında olup olmadığını kontrol etti. “Çok hızlı gidiyorsunuz” dedi Eva, “kapanmış birkaç hayalet istasyondan sonra Friedrichstrasse’ye varıyorsunuz, bambaşka bir dünya.” Yağmur serpiştiriyordu. Gün batıyordu. Julien, bir film karakteri gibi hissetti kendini. Metro istasyonunda bekleme ritüeline birçok yolcu alışkın olabilirdi ama o, onları saran bir sıkıntı ve yıkım atmosferi soluyordu, kendinin olmayan bir dramda münasebet-siz bir figüran rolü oynamaktan da biraz utanç duyarak. Fakat aniden bu drama daldı ve oyuncularından biri olduğuna inandı, işte o an, baş döndüren keskin bir endişenin pençesinde, Eva’nın ona sonsuza dek veda etmek üzere olduğunu kesinlikle hissetti. Eva onu tutkuyla öpmüştü; ağlayıp ağlamadığını, yağmurla ıslanmış yüzünde gözyaşı olup olmadığını artık bilmiyordu, ancak sonrasında *Casablanca*’yı izlediği her seferinde Ilsa’nın Rick’e söylediği “Kiss me as though it were the last time”^{*} cümlesini işitmeyi kaldıramıyordu, çünkü her seferinde bu acı anı bütün bedenini ele geçiriyordu. Bu uğursuz önseziden kurtulmayı aslında denemişti, ona geri dönmeye çalışmış ancak kalabahçın hareketi onu metronun merdivenine sürüklemişti. “Hoşça kal” diye bağırırmıştı. İki gün sonra geri döndüğünde Eva Berlin’den ayrılmıştı.

“Matmazel Hermier, bizimle olan mesaisinin sonuna gelmişti” dedi Fransız maslahatgüzar, Julien’in aptalca bulduğu maksatlı bir gülümsemeyi de peşi sıra ekledi: “Washington’a uçmak üzere ayrıldı, oradaki kültür ataşeliğinde çalışan nişanlısıyla buluşacak.” Eva’nın Paris’teki adresini sekreterden zorla söküp aldı (Paris’teyken ailesiyle yaşadığı izlenimine kapılmıştı). Ağrıyan bir kalple, görevinin resmen sona ermesini bir gün daha bekledi, Paris’e iner inmez havaalanında bir taksiye atladı ve

---

* “Son kezmiş gibi öp beni” (ç. n.).

Buttes-Chaumont semtinde durdurdu, artık belirtilen adresin birkaç metre uzağındaydı. Neyse ki bir ağacın arkasına saklanma vakti bulmuştu. Caddenin diğer tarafında, Haussmann mimarisinin ürünü ferah bir apartmanın önünde, bir taksinin başında bekliyor, valizlerinin yüklenmesini izliyordu. Yine uzun ve ince, orta yaşlı bir kadın da hemen yanı başındaydı. Şoför, bagaj kapısını kapattı ve direksiyonun başına geçti. Eva kendisine benzeyen kadına yaklaştı, sarıldılar, öpüştüler ve taksiye bindi. Julien yerinden kımıldayamamıştı, taş kesilmişti; havaalanına kadar onu takip etme fikri geldi aklına ama hemen vazgeçti. Eve döndü, hiçbir şey düşünmemeye çalışıyordu.

Onu bir daha asla bulmaya çalışmamıştı, bu çekilmez günleri de zamanla güzel bir anı gibi görmeyi başarmıştı, ancak kırılan olduğunu, hiçbir şeyi unutmadığını ve olayları hafızasında özenle sakladığını bal gibi biliyordu.

Sonra işte, bu son gecelerden birinde, aklına birden bir düşünce musallat oldu, başlarda bir hayal ürünü veya imkânsız ayrıntılarını istediği gibi tamamlayabileceği bir masal biçimindeydi ama kısıtlamasız seviştikleri esnada hamile kalmış olabilirdi ve kendisiyle şimdi temas kurmak isteyen kişinin bu çocuk ya da Eva olması mümkündü. Claire, Eva'ya benzemiyordu, hatırladığı kadarıyla Eva'ya tabii. Claire, koyu mavi gözleri olan bir kumraldı, Eva ise sarışın ve daha havaiydi, soluk mavi gözleri yeşile çalıyordu. Fakat gülüşleri aynıydı, gözlerinin köşesinden yayılan ve yüzlerine bir an şefkatli bir olgunluk ifadesi veren o gülüş. Birden aklına geldi: Buci Sokağı'nda, daha önce hiç şahit olmadığı halde, Claire'in ilk gülüşünü hemen tanımamış olsaydı bu kadar altüst olmayacaktı.

Claire gelip karşısına oturdu. Julien onu bu kadar rahat nadiren görmüştü, epey huzurluydu, bunu da kendisine söyledi zaten.

“Doğru. Bir süredir iyi hissediyorum. Size uyguladığım terapiden ilk faydalanan ben oldum herhalde...”

“O meseleden bahsetmişken, hızlanmamız ve sadede gelmemiz gerektiğini söyleyecektim ben de size.”

“Tamam, ben de öyle düşünüyorum, aklınızdan geçen nedir?”

“Beni arayan kişinin kim olduğunu öğrenmek tabii ki. Düşündüm de...”

“Evet?”

“Düşündüm de, erkek ya da kadın, beni arayan kişi muhtemelen beni tanımıyor, belki de aramızda benim bilmediğim bir bağ var...”

“Olabilir.”

Sesi gergindi ve gözlerini dikmiş Julien’e bakıyordu.

“Açığa çıkarmam gereken bir bağ...”

“Devam edin.”

“Belki de size bir seyahatten bahsetmeliyim...”

Sözünü kesti:

“68 yılından bahsedin bana. 68’de ne yapıyordunuz?”

“68’de mi? Afrika’daydım.”

“Bütün sene mi?”

“Evet. 67-68 dönemi öğretim yılı tamamlandığında Fransa’ya geri dönmedim. Gericilerin zafer nidalarını dinlemeye tahammülüm yoktu. Bütün yaz, etnolog bir arkadaşla gezdim. O yazı sonraki öğretim yılına bağladım, hatta 69 yazını bile; Fransa’ya sadece iki haftalığına döndüm, ağustos ayıydı, o da benim biraz uzakta olduğumu düşünen ailemle vakit geçirmek için.”

Konuşmanın ritmi birden bozuldu. Julien, zihninde gayet canlı olan Berlin hikâyesini anlatmak istiyordu ama Claire onu 68 yılından ve Afrika’dan konuşturuyordu, Fransa’ya gerçekten hiç dönmediğinden emin olmak istiyordu. Ona ayrıntıları soruyordu, Fransa’dan onu görmeye gelen dostları olmuş muydu acaba?.. Hiç kimsenin gelmediğini duyunca da biraz canı sıkılmıştı. “Bilirsiniz, Fildişi Sahili’nde, bekâr meslektaşlarımla çoğu gibi, yüzeysel ama hoş bir hayat sürüyordum. Sıcak iklimdeki fahişeliğin ne askerlere hitap eden tarafını ne de hususi uysal yönünü öğrenmek için Houellebecq’in romanlarına ihtiyacımız vardı. Abidjan’ın genelev mahallesi Treichville’deki gece kulüplerine giderdik, bol bol sevgilimiz mevcuttu orada: Denizaşırı gönüllü

hizmette olanlara kancayı atmak için her şeyi deniyorlardı ama aşırı hevesli bir halleri de yoktu, ayak uydurmayanlara kin beslemiyorlardı. Hem hüznü hem pervasız bir halleri vardı. Henüz bir AIDS muhabbeti çıkmamıştı. Vurdumduymaz günlerdi. Hafta sonları ve izin günlerimde tüm bölgeyi dolaşım. Hayatımda özellikle gurur duyduğum bir dönem değil bu. Hatta dönüp geriye baktığımda biraz utandığımı bile söyleyebilirim. Ama bir büyü vardı, aksini iddia edersem yalan söylemiş olurum, ve iki yıl boyunca Fransa'yla en ufak bir irtibat kurma isteğim olmadı..." Birden durdu, çünkü Claire dalıp gitmişti ve artık onu dinlemiyordu.

"Ters giden bir şey mi var? Anlattıklarım sarstı mı sizi? Aptal gibi bir hayat sürdürdüğüm aşikâr, hani derler ya, başıboş bir hayat, iftihar edilemeyecek bir hayat. Ahım şahım bir şey olmasa da Afrika'ya ciddi ciddi ilgi duymaya başlamışım. Sonra işimi doğru düzgün yapmaya koyuldum. Öğrenciler yetiştirdim. Kazanma hırsıyla yanıp tutuşan beyinsiz gönüllüler gibi olmadım."

"Yo, hayır, o değil. Yorgunum. Özür dilerim. Yarın devam edelim mi?"

Kalktı, mantosunu aldı, kapıya doğru hızla yürüdü ve bir anda gözden kayboldu. Julien'in oturduğu yerden doğrulmaya bile vakti olmamıştı.

Ertesi gün, bir saatten fazla bekledi ama Claire gelmedi.

Eve döndüğünde telesekreterinin ışığı yanıp sönüyordu. Hem bir ev kuşu hem de teknoloji özürsü olduğundan ne televizyonu ne de cep telefonu vardı, telesekreterli telefonu da sırf annesinden haber alabilmek için edinmişti. Bourdet'nin utangaç ve biraz endişeli sesini tanıdı: "Yarın sabah Paris'e döneceğim. Görüşebilir miyiz? Claire'in randevuyu ektiğini biliyorum. Konuşsak iyi olur." Julien onu aradı ve ertesi sabah Montparnasse Garı'nda buluşmak üzere sözleştiler.

Julien Montparnasse Garı'nı severdi, sırf keyifli vakit geçirmek için bile bazen giderdi oraya. Garların kokusuna bayılırdı. Buharlı trenlerin zamanından beri bu koku epey değişmişti, gerçi garlar da aynı kalmamıştı, fakat peronlarda biraz yürüdüğünde etrafa sinmiş yanık ve katranın ince kokusunu, burundan havayı çekip uzaklara dalınca hâlâ hissedebiliyordu. Üstelik Montparnasse, Paris'in Batı'ya açılan kapısıydı. Batı yönüne seyahat etme dürtüsü aklına vurdukça yıpranıp gitmişti ancak rüzgâr hafif şiddetlendiğinde, hatta bir meltem estiğinde ya da gökyüzünde bir ışık oyunu olduğunda daima yeniden canlanıverirdi. Kıyı şeridindekilerin gezdiği gibi Montparnasse Garı'nı turlamaya başladı.

Yakında buldukları bir restorana oturduklarında Armand Julien'e tereddüt ve utanmayla karışık bir sabırsızlıkla bakıyordu, sanki nereden başlayacağını bilmiyordu.

"Başlayalım isterseniz" diye homurdandı Julien. "Çok sorum var. Belki siz cevaplarsınız."

"Benim de çok sorum var ama cevaplayacak tek kişi sizsiniz. En azından, benim düşüncem öyle. Ne kadarını bildiğinizi bilmiyorum."

"Hiç."

Armand, şaşkın ama kaygılı gözlerle ona baktı, eski öğretmenin sözünden şüphe etmediği için bu cevap sanki onu daha da sarsmıştı.

“Claire gerçekten size hiçbir şey söylemedi mi?”

“Anlamlı bir şey duymadım kendisinden.”

“Anlıyorum. O halde, en iyisi, size bildiğim her şeyi anlatmak.”

“Evet. Böylesi cidden en iyisi olur.”

“Öncelikle sizden özür dilemem gerek. Bu meseleye istemeden dahil oldum. Claire’e yanlış yaptığını ve açık sözlü olması gerektiğini defalarca söyledim.”

“Benden neden özür diliyorsunuz?”

“Sizinle daha önce konuşmadığım için. Sırf keyif olsun diye biraz daha vakit geçirmek için Claire ve sizin anlaşığınızı düşündüm. Görünen o ki böyle olmamış. Fakat bu olayda tam olarak ne kadar mesafe aldığını ona söyletmek daima dünyanın en zor şeyiydi.”

“Neden bahsediyorsunuz siz? Ne biliyorsanız anlatır mısınız lütfen?”

“Peki öyleyse. Öncelikle, anlatı psikolojisi Claire’in uydurduğu bir şey değil. En azından kuramsal bakımdan var olan bir şey ve Davidson kitabında bunu ayrıntısıyla açıklıyor. Claire bu kitabı okudu. Hepsi bu. Hiç uygulama yapmadı. Deneyen de var mı bilmiyorum ama Claire size bundan bahsederken sadece göstermelik bir şey olsun diye kullanıyordu. Doğru anladıysam, sizin ona inanmış görüldüğünüzün farkına varması fazla vaktini almadı, öyle ki aranızda bir çeşit tezgâh oluşmasına göz yumdu (‘tezgâh’ onun kelimesi bu arada).”

“Neden bana yalan söyledi?”

“Yalan söylemedi. Yani, herhalde tahmin edersiniz diye düşündü... Sizin babası olduğunuzu sanıyordu. Evvelki güne kadar ben de öyle umuyordum. Claire muhtemelen hâlâ öyle düşünüyor.”

Julien sert tepki vermedi, çünkü Armand bir taraftan sadede varmaya çalışırken, diğer taraftan Claire’in çevirdiği işe dair

düzgün bir fikri olmadığı için kıpkırmızı kesilince durumun akıbetini anlamış, mesele birden netleşmişti. İyi hikâye tertiplemişti ama. Uzun bir uykudan uyandığını ve rüyası esnasında vuku bulan felaketin azametini kavradığını hissediyordu.

“Fakat böyle bir fikri kafasına nasıl sokabildi?” diye mırıldandı.

“Claire, geçinmesi kolay biri değil. Sıkıntılı, tatminsiz ve kaygılı bir kişiliği var. Coşkulu olabilir ancak bu coşku tüendiğinde depresyona giriyor. Annesiyle de hem çok yakın hem de çok zor ilişkileri vardı. Ergenlik döneminde bile uzun yıllar birlikte yaşamışlar ve etle tırnak gibi olmuşlar, birbirlerine çok bağlılarmış. Claire öyle anlattı bana. Ben şahsen annesini hiç görmedim. Claire ve ben tanıştıktan hemen sonra hastaneye kaldırmışlar. Üç hafta içinde de lösemiden ölmüş. Ölmeden bir gün önce Claire’e gerçek babasının, yani biyolojik babasının, soy ismini taşıdığı adam olmadığını, büyük bir entelektüel, École Normale Supérieure mezunu bir hoca olduğunu itiraf etmiş. 68 yılında siperde tanışmışlar, adı Arnaud imiş. Annesinin konuşması hayli güçmüş, daha fazlasını da söyleyememiş. Belki ismini bile yanlış telaffuz etmiştir. Ama sessizliğe gömülmeden önce usulca tekrar etmiş.”

“Arnaud...”

“Evet Arnaud. Bildiğim kadarıyla, 68 yılında bir aşk macerası yaşaması muhtemel ENS mezunu tek Arnaud sizsiniz. Bunun yanında, söylememe müsaade edin lütfen, bu hikâye benim acayip hoşuma gitti. Aradığımız yaş aralığında başka Arnaud olmadığını ENS yıllığından teyit ettim ve ona babasını tanıdığımı söyledim, ne de olsa bana her şeyi öğreten adamdı, hocaların en parlağı, zekisi, beceriklisi, kurnazı. Bu söylediklerimin hepsi (malumunuz üzere bunları bütün samimiyetimle söylüyorum) onu mutlu etti, hem de hiç görmediğim kadar mutlu. Kendisine bir baba bulmuştu, titiz ve kuralcı mizacı ve burjuva tepkileri veren tavırları dolayısıyla sıkça eleştirdiği annesini de yeniden keşfediyordu. Ben de sizi pohpohladım durdum; derslerinizi, insanların sizin hakkında söylediklerini, ne kadar özgür dü-

şünceli olduğunuzu. Sizi bulmayı kafaya koydu, ki zaten zor bir iş değildi, ama sizi cezbetmek de istedi. Birden çıkagelip hiçbir şeye aldırmadan bir kızınız olduğunu ilan ederek sizi ürkütmekten çekiniyordu. Ona ihtiyaç duyar hale gelmenizi, ona tutunmayı arzulamanızı istedi, ancak ondan sonra kim olduğunu söyleyecekti. Anlatı psikolojisi senaryosunu işte bu yüzden tasarladı, parlayıp yeteneklerini gösterme fırsatı sunuyordu ona. Mümkün merteye inanılır bir hikâye yarattı, Lyon'da geçen bir çocukluk uydurdu kendine, doğma büyüme Parisli olduğunu sizden gizledi ama esas noktaya gelirsek, size yalan söylemedi, sizi gerçekten arayan biri vardı. Yürüttüğü 'soruşturma' hakkını da beni devamlı haberdar ediyordu. Bu son günlerdeki kadar mutlu olmamıştık asla. Beni affedin ama önceki akşam sanki kayınpederimle yemek yiyorum hissine kapıldım."

Julien, yüzünü ekşitip mahcubiyetini yansıttığında ve haklı ya da haksız kendini biraz gülünç hissettiğinde hızla ekledi:

"Bizi bu kadar mutlu kılan şey, her şeyi anladığınızdan emin olmamızdı."

"Görünen o ki epey aptalmışım ama gerekçelerim vardı, ya da her halükârda bir gerekçe. Claire'in babası olamazdım. 1969 yılında doğdu değil mi?"

"Evet, Haziran 1969."

"O zaman, siperlerde değildim. Fransa'da değildim. Afrika'dan çıkmadım. 68 yılında beyaz bir kadınla en ufak bir münasebetim olmadı. Geçmişime duyduğu ilginin bu imkânsız araştırma haricinde bir sebebi olması gerektiğini hissettim ama 68'de nerede olduğumdan eminim. Cevabını aradım ama bulamadım. Onu incitmiş olmalıyım. Kaldı ki, onun babası olmak için neler vermezdim? Of, ne hercümerç!"

"Önceki gün bunları anlattığınız vakit, onun babası olduğunuzu inkâr etmek ve onu reddetmek için bu Afrika dönemini icat ettiğinizi düşündü. Felaket bir darbeydi bu. Babasının olmayışı, bir babanın yokluğu yıllardır ona çok ağır geliyordu. Annesi onu çocukluğunda bazen soy ismini taşıdıkları adam olan Charles Deville'in mezarına götürürmüş. Fakat onun kim olduğunu asla

tam manasıyla anlatamamış, bu babanın gerçekte var olduğunu hiç hissettirememiş. Claire bana özellikle depresyon anlarında çocukluğuna musallat olan bu yokluktan saatlerce bahsederdi. Annesinin itirafından sonra Claire bunun sebeplerini anlayabilmiş; kendisine yalan söyleyen ama berbat bir yalan söyleyen ve mümkün olduğunca az konuşup sessiz kalmayı tercih eden birini durumdan sorumlu tutabilmişti. Annesinin ölümünün ardından iki üç kat terk edilmiş hissetti; önce, çok erken çekip giden resmi babası onu terk etmişti, şimdi de sadece ölüm döşeğinde konuşan annesi ve varlığını henüz öğrendiği, kendisini belli ki hiç aramaya yeltenmemiş gerçek babası. Annesinin ağzından babasının ismi dışında bir şey çekip almaya vakti olmamış olsa da doğumu hakkında babasının hiçbir şey bilmediği düşüncesine delice tutunmuştu. Ona sizden bahsettiğimde aradığını bulduğuna hemen ikna oldu; onu tanıdığınız için, yani keşfettiğiniz için, var olduğunu öğreneceğiniz için mutlu olacağınızı sandı. Tanımak derken hukuki manada demiyorum tabii.”

“Anladım. Hukuki manada bir babası var zaten.”

“Evet ama oldum olası sadece hukuki bir varlığa sahipti, başka da bir niteliği yoktu. Annesi onu Claire için –nasıl desem?– simgesel bakımdan var etmeyi beceremedi. Onu ikna edemedi, bunun sebebi belki de Charles Deville’in çok erken ölmesi ve Claire’in babası olmak için yeterince vakit bulamamasıydı.”

“Yani Claire ‘gerçek’ babasını aramaktan ziyade sadece bir baba arıyor öyle mi?”

“Biraz öyle, evet. Hakiki biyolojik baba kuruntusundan ziyade bir yokluğun yahut bir reddin musallat olması söz konusu. Onu tanımaktan kendinizi geri çektiğinizi zannedince geçmişte bir noktada onu istemediğiniz fikri aklına geldi ve buna tahammül edemedi. Telefonda onu sakinleştirmek için iki saat dil döktüm, ona yalan söylemiş olamayacağınızı anlatmaya çalıştım, çünkü en başta böyle bir insan değildiniz, ikincisi, onun için duyduğunuz muhabbet de aşikârdı, ve bence, babası olmaktan gayet mutlu olurdunuz. Üstelik, annesinin izansız konuştuğu ve kendisinin onu yanlış anladığı izlenimi uyandırıp şevkini

kırmaya çalıştım. Düşünebiliyor musunuz, babasını ikinci kez kaybediyordu! Esasında, ona hakikati söylediğinizi biliyor, bundan şüphem yok. Her ne kadar bunu kabullenmeye pek gönlü olmasa da size beş para etmez adam gözüyle de bakamaz. Şaşıp kaldı bu yüzden. Onu sevdiğinizi hissediyor. Dolayısıyla kafası allak bullak oldu işte.”

Ne yapacağını bilemeyen Armand, sorgulayan gözlerle Julien'i süzdü.

“Ne yapalım dersiniz?”

“Endişelenmeyin. Her şey yoluna girer.”

“Girer mi?”

“Evet. Onu yarın göreyim ve babası olmadığımı ama olsaydım bundan çok mutluluk duyacağımı söyleyeyim. Yarın sabah beni aramasını rica ettiğimi iletebilir misiniz?”

O gece Julien'i uyku tutmadı. Zihni darmaduman olmuştu, kendi kendine konuşup durdu, Claire'i sorguya çekti, ona cevaplar verdi, sorular ve cevaplar üretti, imkânsız bir konuşma hayal etti.

Kök, fena bir kusurdur sevgili Claire; ilk günah hikâyesiyle Hıristiyanlık hunu çok güzel anlamıştı. Kusur: Eksiklik. Farz edelim ki babanı tanıyorsun (tanımanın ne anlama geldiği konusunda burada münakaşa etmeyeceğim), babanın babasını yahut büyükbabanın babasını tanıyor musun? Kök nerede son bulur? Köklere, mirasa ve geleneğe sahip çıkmak, zengin olduklarına inanan kişilerin küstah tutumudur. Şecere: Sülale. Şecerenin varlığına inanmak için geçmişten medet ummak, ruhen yoksul olanların zenginliğidir. Geçmiş: Nevroz. İster üzerine yapışsın, unutmalara, inkârlara, kabul ve itiraflara rağmen kurtulamayacağın ölümcül bir elbise olsun, ister eksikliğini hisset ve bir baba yahut sıkıca tutunacağın bir şeyi aramaya koyul... Bir şeyden kaçmak ya da onu aramak, o şeyi dönüştürmeyi istemektir daima: Var olabilmek için yepyeni bir geçmiş ihtiyacı.

Fakat geçmiş yalnızca yanılısamalar ve yalanlarla doludur. Önemli olan buluşmalar ve karşılaşmalardır; yaşamlarımızın paralel sürüklenmesinde daima mümkün ama asla kesin olmayan bir çakışmanın eli kulağında olmasıdır. Karşılaşma, ütopik bir şey değildir, yakında bir yerde, bir zaman vuku bulur. Geçmiş bir vaatte kökünü bulan mitik bir geleceğin rüyası yahut yeniden kazanılacak kayıp cennetin kısır döngüsü değildir. Buluşma çok daha mütevazı, çok daha bayağıdır; daima mümkün ama asla kesin olmayan bir olay işte, beklentisi dahi kişileri intihardan, toplumları parçalanmadan korur.

Hayatımda birkaç karşılaşmam oldu. İnsanlarla, manzaralarla, anlarla. Psikanalistleri çok dinlediğin için şimdi bana karşı-

laşmaların asla rastlantı eseri olmadığını, onları zaten içimizde taşıdığımızı, her karşılaşmada kendimi tekrarladığımı, her karşılaşmayı tekrarladığımı söyleyeceksin. Düşündüklerinden çok daha fazla dindar olan o psikanalistler ya fazlasıyla Pascal okumuşlarsa (“Beni zaten bulmuş olmasaydın, aramayacaktın.”)? Daima mümkün ama asla kesin olmayan bir olayın vuku bulabileceği muazzam boşlukta hissettiğimiz baş dönmelerini önlemek için kayıp ve özlem duyulan cennetin kısır döngüsünü sonlandırmaya kendilerini acayip kaptırdılarsa?

Hayatımda birkaç karşılaşmam oldu. İnsanlarla, manzara- larla, anlarla. Her birinden sonra artık ben aynı ben değildim. Astigmat gözlükleri ve titrek neşterleriyle ruh doktorları dudak- larını yalayıp bu karşılaşmaları teşrih ediyorlarsa ve nihayetinde geçmişten bir parça çekip çıkarıp koydukları teşhisin bir tasdiki gibi zafer nidasıyla ellerinde sallıyorlarsa bu gerçekten zerre umurumda değil. Bildiğim tek şey var: Her bir karşılaşmadan sonra artık ben aynı ben değildim; her biri gidişatımı hafifçe saptırıp yeniden yönlendirdi. Bir karşılaşma yarın ya da yakında ya da belki birazdan gerçekleşir, bu minik ama eli kulağında değişimin kesinliği sayesinde hayatta kalırım ancak.

Babanı aramaya devam et küçük Claire, fakat bir gün gelip karşına dikildiğinde senin onu yeniden bulma arzundan daha fazlasını sana verecek bir şeyi olmadığını anlayacaksın. Daima mümkün ama asla kesin olmayan bir buluşmaya yönelik do- yumsuz arzuya gelince, köklerine dönmek bu arzuyu tatmin etmeyecek.

Ertesi sabah Claire onu aradı ve öğleden sonra buluşmak üzere sözleştiler.

Julien kafeye vardığında, Claire salonun dibinde her zamanki yerinde oturuyordu. Yorgun gözlerini ona dikti. Makyaj yapmamıştı, yüzündeki birkaç kırışıklık belli oluyordu. Julien'e güzel ve etkileyici görünmüştü. Yanına oturdu ve ona bakmadan konuşmaya başladı.

"Size hiç yalan söylemedim. Biliyorum, siz de söylemediniz. Lafı dolandırmaya hiç gerek yok, aradığınız adam değilim, bu yüzden ne kadar üzüntü duyduğumu tahmin edemezsiniz. Sizi gördüğüm ilk anda beni heyecanlandırmıştınız. Bana gösterdiğiniz ilgiden hayli etkilenmiştim. Sizin yanınızda olduğumda kendimi o kadar iyi hissediyordum ki bazen sizi dinlemeyi unutuyor, bana anlatmaya çalıştığınız şeyi takip edemiyordum. Soruşturma hikâyenize düşünmeden inandım. İşime geldi. Bu kafedeki bu samimiyeti, gevezeliklerimizi öyle sevmiştim ki."

"Ben de buluşmalarımızı çok sevmiştim" dedi kısık bir sesle.

"Birbirimizi kandırmadık fakat büyük oranda benim sorumlu olduğum kocaman bir yanlış anlaşılma var. Aslında birlikteyken hiçbir şey düşünmüyordum. Dikkatim dağılmıştı... Narsist olmuş, gözlerim kamaşmıştı."

Claire başını öne eğmiş sessizce ağlıyordu.

Julien elini tutmaya cesaret edemedi ama başını kaldırmasını rica etti. Gözlerinin içine bakıyordu:

"Telafi etmeye çalışacağım."

"Telafi edecek bir şey yok. Yapacak bir şey yok."

"İnanın bana. Nihayetinde, düşündüğünüzden daha iyi bir anlatı psikoloğu olabilirim. Eğer size yardım edebilecek biri varsa o benim. En azından buna inanmama müsaade edin."

Gözlerini sildi ve gülümsedi.

“Yanımda olduğunuz için teşekkür ederim. Ve dargınlık göstermediğiniz için. Aptalın biriyim ben. Çekilmezim.”

“Neden gidip Armand’la Tours’da birkaç gün geçirmiyorsunuz? Bundan çok mutlu olacaktır, hem size hem ona iyi gelecektir. Loire yakasında günler uzundur şimdi. Hepimizin biraz nefes almaya ihtiyacı var, değil mi?”

Saint-Sulpice Meydanı’na kadar ona eşlik etti. Ayrılmadan önce başını iki elinin arasına aldı, onu kendine çekti ve neredeyse dudaklarının köşesinden, yanağından hafifçe öptü: “Babanız değilim, buna ne kadar hayıflandığımı bilemezsiniz ama sizi çok seviyorum ve bunu size ispatlayacağım. Bana her daim güvenebilirsiniz.”

Aşk, aşk... Aşk nedir tatmış mıydı hiç hayatında? Çok fazla Stendhal okumuş olduğundan ve utangaçlığını askıya alınmış zamanın büyüsunün hazzına vararak avuttuğundan tarifsiz ya da en olmadı zımnı bir anlaşımayı sessiz bir kız arkadaşıyla paylaştığına inandığı o uçarı ergenlik coşkusu muydu? Bedenini terk ediyormuş gibi hissederken bir ya da iki kez –daha fazla değil– yaşadığı baş döndüren duygu, tenindeki zerrelere doyumuna eşlik eden ruhun doyumu, bir ya da iki kez –daha fazla değil–, sanki mükemmellik tekrar edemezmiş gibi şimdiden hatıra olmuş o mükemmel ahenk miydi? Bir kez, sadece bir kez yaşansa da boğazdaki kuruluk, karında hissedilen boşluk ve her bir uzvun sızlamasıyla karışık o inanılmaz kaygı mıydı? Peki beklenmedik bir kayboluştan, çaresiz bir yokluktan sonra, hâlâ duyulmayan bir yanlış anlamının kanıtının, ihanetin –acıtıp hiçbir şey açıklamadığından gayet kullanışlı bir kelime– ardından katlanılmaz hatırası mı kalırdı? Ya da kolayca bastırılan ama devamlı yeniden doğan son zamanlardaki şu tatlı meyil mi, geçen ilk gülümsemede yaşlanmama yanılsaması ve geçip gittiğini bilme bilgeliği mi? Aşk ondan geçmişti artık ama tamamen onsuz da yapabilecek miydi? Pusuya yatmış aşk, bir yerde hasada bırakılmış aşk, kayıp aşk, ne olursa olsun aşk.

Dostlukta ise bin türlü yol var. Bazen zamanın verimli toprağına kök salmış ve mevsimi geldiğinde muntazaman yeşillenmeye devam edermiş gibi görünürdü. Öyle de Julien her yeni yılda arkadaşı Vincent'in yanına kalmaya giderdi; onunla elli yıl önce Henri-IV Lisesi'nin banklarında tanışmıştı, kendisi şimdi Ardèche bölgesinin derin korunağına çekilmişti. Dostluğun kökleri bazen de kurumuş ve heba olmuş gibi görünürdü, sanki zamanın bu aynı toprağı bütün özlerini yiyip bitirmiş ve

canlılığını tüketmişti: Hiçbir kopuş, hiçbir çatlak onu kayıp dostlarından ayrı koyamamıştı, sadece birbirlerinden uzaklıklar, hepsi kendi akışına göre yaşıyordu. Onlardan birine kazara denk gelse, ki bu birçok kez olmuştu, oturup zevkle muhabbet ederlerdi (kendileriyle aynı geçmişi paylaşmış, yani aynı eğitimi almış biri ya da başkası vasıtasıyla dolaylı da olsa birbirlerinden devamlı haberdar oluyorlardı zaten). Fakat suç ortaklıklarının nihai işareti olan kurnaz bir sırıtsıyla yakın zamanda yeniden görüşmek üzere sözleştiklerinde buna hiç ihtiyaç duymazlar ve pişmanlık hissetmeden ya da tereddüt etmeden herkes kendi yoluna giderdi.

Belki de Proust'un filizlenen aşk için bahsettiği şey dostluk için de geçerliydi: Bir gün ortadan kaybolmaya yazgılı olmak, âşık olan kişi için, bir ölüm kanıtı, ölümünün kanıtı değil miydi? Çünkü bir gün o aşk sona erecek ve her şeyi bu aşktan ibaret bilen kişi olarak kendini görmeyecek.

Hayır, dostluk daha az trajik diye düzeltti Julien. Zaman-daki değişimlere aşktan daha iyi uyum sağlıyor. Aşka nispetle dostlukta daha fazla akıl ve müsamaha var ve daha fazla sabır.

Julien, boşandıktan sonra Afrika'da gönüllü olarak birkaç yıl daha eğitim vermişti. Vincent ile bağları kopmuştu. Evlendiğini *Le Monde* gazetesinin sayfalarından öğrenmişti, iki üç yıl sonra boşandığını da kim bilir kimden... Yetmişli yılların sonunda tekrar buluşmuşlardı, Vincent yeniden evlenmiş, iki çocuğu olmuş, Paris Descartes Üniversitesi'ne hoca olarak atanmıştı, Julien ise yalnız yaşıyordu ve Henri-IV Lisesi'nde yüksek okulların giriş sınavlarına hazırlık sınıflarına ders veriyordu (eğitim mesleğindeki en sinsi yozlaşmalardan biri, o mesleği icra edenlerin gençliklerinin zemininden çıkmamaya daima mahkûm olması diye düşünüyordu bazen). On yıldan fazladır çok az temas halinde olsalar da ve her biri diğerinin hemen hemen hiç bilmediği bir hayat yaşasa da sanki dün ayrılmışlar gibi sıcak hislerle ve aşırı bir merak göstermeden buluşmuşlardı ("Bugünlerde neler yapıyorsun? — Çok bir şey yapmıyorum."). Dendiği gibi, hayatın en güzel demlerindeydiler ve geçmiş için tez canlıların şimdiki

zaman için kaygılandıklarından çok daha az kaygılanıyorlardı: Vincent doktora tezi bitiyor mu diye sordu, Julien ise bir roman yazmaya dair karmaşık niyetler içindeydi.

Bazen işleri zorlaştıran şey, aşkın içinde dostluktan, dostluğun içinde aşktan bir şeyler bulunmasıdır. Dostluk aşk için ne kadar faydalıysa, kimi zaman aşkın sonsuza dek yaşanmasına ve yücelmesine ve zamanla saflaşmasına zemin hazırlıyorsa, kendi taleplerinin ve kıskançlıklarının sarsıcı ritmini dayatan aşk da dostluk için o kadar zararlı. En azından Julien'in diğerlerini gözlemlerken algıladığı şey bu. Deneyimlediği kadarıyla, ne tutkulu bir aşka ne de asabi bir dostluğa tanık olmuştu. Üstelik kimi zaman, tıpkı bir kişinin haklı sebepler uğruna hayatını riske atmadığı için pişmanlık duyması gibi, altı üstü huzurlu geçmiş bir hayatta tutkulu aşklar yaşamadığından pişmanlık duysa da asabi dostluklar fikri kadar hiçbir şey onu ürkütüyordu, çünkü emin olduğu tek şeyden gayet mutluydu: "Ebedi dostu" Vincent ve iki üç yeni arkadaşıyla ilişkisinin parlayan sadeliğinden gayet memnundu ki bu yeni sıfatı on, yirmi ya da otuz yıllık dostlukları niteliyordu, dolayısıyla eski ama –aklına geldikçe onu keyiflendirdiği üzere– ilk günkü kadar da taze dostlukları.

Harneau ya da K       h, zamanında ona böyle seslenirlerdi,   cole Normale Sup  rieure'  n mezuniyet yill  ğında onun hakkın-
da birkaç satır vardı. Yıllık saydalı bir ara  tı, bir bilgi kaynağıydı,
Özellikle aradığınız insanın yaşıyıp yaşamadığından emin olmak
için. Her yıl, “vefat eden okul arkadaşlarımız” kayıtları silinir,
yerine yeni isimler eklenirdi.   ark böyle işlerdi. Fakat erkekler
ve kızlar bölümünün birleşmesinin yarattığı etki, ortalama yaşam
beklentisindeki artış ve bazı huysuz ihtiyaçların homurdanı  
durduğu gibi şu anda kabul edilen   ğrenci sayısının fazlalığı
gibi unsurlar yill  ğın boyutlarını genişletmişti. Kimileri orada
yalnızca halihazırdaki meşguliyetlerini belirtmekle yetinirdi,
bazen yanına   ğretim görevlisi ya da doktor gibi akademik un-
vanlarından birini de eklerlerdi; ardında bir adres bırakmadan
ortadan kaybolanlaraysa kısaca de  inilirdi: Okula giriş yılı anılır
ve edebiyat mezunu ise e, fen mezunu ise f harfi hemen yanı-
na ili  tirilirdi. K       h ise tüm ayrıntıları vermişti: Araştırma
görevlisi olu  unu, doktorasını, Paris-Sorbonne   niversitesi'nde
Önceden ders verdi  ğini ve şu anda Chicago   niversitesi'nde
hocalığa devam etti  ğini,   niversite civarında ikamet ettiği yeri
(Julien hemen evin önünde yeşil bir bahçe ve   imin üzerinde gri
sincaplar hayal etti). Telefon ve faks numarasını, e-mail adresi-
ni, hatta Le Mans yakınlarında bir adresi –böyle bir durumda
ikinci evi oluyor– bile vermişti. Bu bir aile m  lk   mıydı yoksa
Amerika'da kazandıklarının meyvesi miydi? Julien buranın daha
ziyade Lub  ron ya da Fransız R  vierası'nda oldu  ğunu düşündü.
Bir  o   gibi K       h'nin de nihayetinde   cole Normale i  i evli-
lik yaptığını fark edince gülümsedi, çünkü yıllık aynı zamanda
1969 kayıtlı bir Harneau Juliette (bkz. Moulinier) isminden de
bahsediyordu. Fakat, okul arkadaşlarının bazılarının aksine,

görünen o ki, toplumsal üreme temasını uygulamalı biçimde icra etme işine girmemişler ve piyasaya müstakbel École Normale öğrencileri sürmemişlerdi: Anne babasını takip eden küçük bir Harneau yıllıkta görünmüyordu.

Julien bir an için hareketsiz kaldı, bir parmağı yıllığın ilk sayfasının üzerinde duruyordu. Lucien Harneau kuşkusuz erkeklerin en zekisiydi ve bir zamanlar nefret edip sövüp saydığı Amerika'daki ikinci kariyeri engin enerjisinin gayet yerinde bir göstergesiydi, fakat Julien'e göre aptallığı ve kendini beğenmişliği o keskin zekâyı daima törpüleyip sınırlıyordu. Yılıktaki kayıtlardan bile bunun kokusunu alabildiğini hissediyordu. Çok genç bir adamken dahi Harneau analizlerinin dakiklığını ve kökten yenilikçi tavrını insanların gözüne sokmadan duramazdı. Düşüncelerini dinlemenizi ister ama konu sizin söyleyebilecekelinize gelince sadece kendisini pohpohlayan kısımları çekip çıkarırdı. Aslında kendisine bir muhatap değil ayna arardı. Okula kabul edildiği günden itibaren bir lider edası takınmıştı. Kendisini hem filozofların en yeteneklisi hem de erkeklerin en çekicisi olarak görüyordu. Gizli, esas bir zayıflığı (ki meseleleri zorlaştıran bu zayıflıktan kuşkusuz haberdardı) açığa vuran tek zaafı, kendisine hiçbir zaman koşulsuz uyum sağlamayacağını içgüdüleriyle hissettiği insanların onayını düzenli biçimde kovalamaktı. Sonuç olarak, bir bakıma dayanıksız bir liderdi. Fakat görünürde kendinden acayip emindi, hatta biraz da palavracı sayılırdı, kadın ve erkeklerden oluşan bir hayran kitlesini etrafına toplamaya bayılır, yalın hitabetiyle onları etkiler, daha az dışadönük bazı kişilere içten içe hayranlık duyardı; kendisine nispetle ya daha ihtiyatlı ya da daha rahat olan bu kişiler onu asla ciddiye almayacak diye ödü kopardı.

Julien de şüphesiz bu tür bir kişilikti. Julien'in devresinin Harneau'nun devresini ağırladığı kabul töreni esnasında isimlerinin telaffuzundaki benzerlik sebebiyle Julien bu genç adamın koruyucu hamisi oluvermişti. Eski bir öğrenciyle aynı soy ismi taşımaya nasıl cüret edebilirdi, her ne kadar kendisi okunmayan bir

h harfinin ardına ikiyüzlülükle saklanmış olsa da (Harneau'nun ilk hecesini üzerine basa basa vurgulamak gerekecekti, yoksa Fransızca telaffuz kuralları gereği Lucien ismi vahim biçimde birden kız ismi haline yani Lucienne'e çalabilirdi)? "Bu okunmayan h senin okumana engel olmasın sakın; arzulu, istekli olmana taş koymasın" dediler ona. "Ama çok fazla okuma, haddini bil. Bize öyle geliyor ki kendini şişirme eğilimin var Mösyö Harneau" diyerek sözlerini bitirdiler. Bunda bir miktar haklılık payı vardı ama henüz ne kadar olduğunu bilmiyorlardı.

Bu ergen muhabbetlerinden sonra iki lakap ortaya çıktı. Julien Arnaud, Büyük A oldu (çünkü Pascal ve Jansenistler üzerine bir tez yazma niyeti vardı, 17. yüzyıl yazarı Büyük Arnauld ile bağlantı da burada gayet aşikârdı), Lucien Harneau da Küçük h (böylece büyüklerine göstermesi gereken saygıyı daha iyi anlayacaktı). Büyük A ve türevlerinin kullanımı aynı zamanda hazırlık sınıflarında bir tarih öğretmenine dolaylı bir saygı duruşu niteliğindeydi. Zihni kuvvetli bu fevri adamın dersleri her sene azimli bir yöntemciliğin göstergesi olarak Büyük A ile açılırdı, Aralık ayına kadar da kıvrımlara ayrılmayı gösteren Küçük a, b ve c'lere bölünürdü. Fakat ikinci dönemin başında bir kriz noktasına erişilir, öğrettiği konular müfredatın dışına taşar ve kendisini büyüleyen güncel meselelerin her alanına görkemli biçimde yayılırdı (Pierre Mendès France ve Guy Mollet gibi sosyalist politikacılar, De Gaulle, komünist lider Jacques Duclos, 2. Dünya Savaşı öncesi başbakan olan Vaucluse boğası lakaplı Édouard Daladier, Cezayirli siyasetçi Ferhat Abbas, şarkıcı Yves Montand, filozof Jean-Paul Sartre, efsane futbolcu Raymond Kopa, Ardennes'in yaban domuzu lakaplı maceracı William de la Marck ve diğerleri). Öğretim yılının sonuna kadar muhtelif birçok tartışma duman altında cereyan eder ancak Büyük B'ye asla varılamazdı.

Harneau, tımar usulünü hatırlatan bu benzetmeden gayet memnundu, benzetmeyi canlı tutmak için de elinden geleni yapıyordu, Julien ise çoktan unutup gitmişti. Küçük kişisel sırlar dediği konuları, yani kadınları nasıl fethettiğinin ayrıntılı

hikâyelerini koruyucusuna açmayı seviyordu; kendisine sorarsanız, bu hikâyeler sayısızdı. Bu tür konuları anlatırken şaşırtıcı bir sıkılma eksikliği göze çarpıyordu. Julien de okula geldiğinde onun bakir olduğunu ve kaybettiği zamanı telafi etmeye azmettiğini düşündü. Julien'i afallatan şey, tekniklerinin ve donanımın hususiyetlerini çekinmeden anlatması değil (odasında bir duvardan diğerine bir ip germiş, donlarını ve Hollanda menşeli yeniden kullanılabilir prezervatiflerini lavabosunda itinayla yıkadıktan sonra bu ipe asarak kurutuyormuş), odasında onu sırayla ziyaret eden üç dört kızın her birinin en mahrem fiziksel özelliklerini en ince ayrıntısına kadar hatırlamasıydı. Harneau, kızları ona tarif etmekten acayip keyif alıyordu, adeta bir avcı gibi av hatıralarını sergiliyordu, ara sıra onu Gay-Lussac ya da Claude-Bernard Sokağı üzerindeki civar barların birinde kızlardan biriyle birlikte bir şeyler içmeye davet ederdi. Julien rahatsız ve huzursuz olmuştu, çünkü Küçük h'yi dinledikten sonra kızlara başka bir gözle bakmaktan kendini alamıyordu, onlar hakkında son derece küstahça kendisine anlatılan her şey tavırlarından, duruşlarından ve gülüşlerinden belli oluyor mu diye teyit ediyormuş gibi hissetti. Bu tarz buluşmalara bir daha katılmamayı tercih etti.

Ancak Harneau'dan kaçış yoktu. Harneau birincilikle mezun olup üst düzey araştırma çevrelerine erkenden kapağı atınca parlak bir üniversite kariyerinin önüne serildiği kısa sürede belli olmuştu, beceriksiz ve cesareti hemen kırılan Julien ise devletin eğitim kurumlarındaki ikincil güzergâhlardan meşakkatli bir yol tutacaktı. Harneau'nun Arnaud için beslediği dostluğu bu durum ikiye katlayacaktı.

1961 yılında Julien askerlik hizmetini yerine getirmek için ayrılmış ve birbirlerini bir daha görmemişlerdi – 1981 yılında Panthéon merdivenlerinin başında karşılaşmaları hariç. Mitterrand, elinde bir gülle devasa yapının içinde gözden kaybolurken Julien kalabalığın hareketiyle sürüklenmiş ve hem önemli hem de mesuliyeti çok resmi bir görevdeymiş görüntüsü veren Harneau'nun yanında bulmuştu kendini: Zar zor el sıkışmış

ve birbirlerine pımpirikli bir şekilde bakmışlardı ki Harneau bu azametli laik mabedin içinden çağrıldı, Julien de güvenlik tarafından uzaklaştırıldı. 1968 yılında Lucien Harneau'dan çok konuşulmuştu (ayaklanmanın ardındaki beyinler arasında kabul ediliyordu), sonrasında birçok kitabı medyada epey dikkat çekmiş ve tartışmalara yol açmıştı. Mitterrand döneminin hemen başında kabinede bakan olarak kısa süre boy gösterse de sonrasında üniversiteye dönmüş ve doksanlı yıllara kadar sessizliğini korumuştur. *Le Monde* gazetesine verdiği bir mülakatta Fransa'dan ziyade yurtdışında, özellikle Amerika'da geniş bir okur kitlesinin olduğundan yakınıyordu ve üniversite kariyerine Chicago'da devam edeceğinden bahsediyordu.

Akşamında Julien Vincent'i aradı, telefonu hemen açmıştı. Belki de ıssız Ardeche bölgesinde biraz sıkılmıştı ve biri arasın da konuşayım diye telefonun başında bekliyordu. Her zamanki gibi her şeyden konuşup hiçbir şeyden bahsetmeyerek biraz lafladılar. Sonra Julien yekten lafa girdi:

“Küçük h'den hiç haber almadın değil mi?”

“Küçük h mi? Kalabalıkları kamçıladığı 68'in görkemli günlerinden bu yana onu hiç görmedim herhalde. France Culture radyosunda birkaç kez dinledim. Ama bu bir şey ifade etmez tabii. Radyoda, özellikle yaz vakti, yayın akışını ölüler doldurur, stokları tüketmek lazım sonuçta. Geçen ağustos bizim devrenin merhumlarının neredeyse hepsi geçti oradan. Ama dürüst olmak lazım: Mülakat yapanlar da hepten göçmüştü. Çok tuhaf, bu mülakatlar dizisi beş, on, on beş yıl öncesine dayanıyor: Sesler, gülümsemeler, konuşma tarzları. Sanki oradaymış gibi hissediyorsun. Sanki onlara çok yaklaşıp dokunacak gibi oluyorsun. Sanki onlara katılmak istiyorsun... Harneau'ya gelirsek, bence hâlâ sağ. Geçen sene bir kez televizyonda gördüm onu, hangi kanal olduğunu hatırlamıyorum şimdi. Son kitabını tanıtıyordu, Marksizm ve Küreselleşme gibi bir şeydi ismi. Hiç fena görünmüyordu. Kilo almış. Barikatlardan akademiye, Sorbonne'dan Chicago'ya giden Kızıl Muhafız...”

“Hâlâ Marksist mi?”

“Bilmiyorum. Ama bence olmalı biraz. Amerikan üniversitelerinde severler böyle şeyleri. Hâlâ bıraktığımız yerde Küçük h. Hep genç.”

“Hiç okunmayan, hep okuyan.”

“Ne dedin? A evet, okunmayan h. Unutmuşum. Belli ki en çok o okudu. Adaşını neden sordun sen peki?”

“Of. Uzun hikâye. Sana sonra anlatırım. Onla iletişim kurmam lazım. Chicago’yu aradım fakat açan olmadı. Fransa’yı da aradım, sonuç yok. Çok seyahat ettiğini tahmin edebiliyorum.”

“Bekle bir saniye... Leduc’ü arayabilirsin. Çok yakın olduklarına eminim. Bana ara sıra Harneau’dan bahsedene oydu.”

“Bunu benim için sen yapabilir misin? Leduc’ten küçük bir iyilik yapmasını istedim ve hâlâ cevap bekliyorum. Ona baskı yapmak için bu isteği bir bahane olarak kullandığımı düşünmesini istemem.”

“Anladım. Tamam.”

Julien birkaç gün eve kapandı ve dışarıya adımını atmadı. Annesine telefon edip şehir dışına çıkması gerektiğini söyledi. Aslında yarı yalan yarı gerçek konuşmuş ve bu imkânı göz ardı etmemişti. Haberleri dinlemiş, bir kere Vavin Kavşağı'na gazete almaya gitmiş, donmuş pizza ve roze şarap stokunu tüketmiş, biraz Montaigne okumuş, uyumuş, belki rüya görmüş ama sabah rüyalarının hepsini unutmuştu. Dört gün sonra bir sükûnet hissiyle uyandı. Haberler sadece sonbahar olaylarından, yani okulların, fabrikaların ve meclisin tekrar açılışından bahsediyordu. Dışarı çıkmak istedi.

Aynı gün Vincent aradı. Leduc'ün dediğine göre Harneau hâlâ Fransa'daydı, Sarthe'da ama sadece birkaç günlüğüne. Julien eski öğrencilerin yıllığını yerinden çıkardı, Harneau'nun Sarthe numarasını çevirdi ve bu sefer telefona biri baktı.

Julien, ilerleyen günlerde bu harika anı dönüp dönüp düşündü.

Hattın diğer ucunda, ilkin aldırış etmeyen yorgun bir sesin fısıltısıyla telaşlı ve sorgulayıcı bir "alo" onu karşılamıştı. Lafa girmek için söylenen sözler ağzından zorla çıkmıştı ("Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim, Lucien Harneau ile görüşecektim."). Sonra birden canlanan aynı ses sözünü kesti ve tıpkı geçmişteki gibi yankılanan ve heyecanlı ifadesiyle: "Büyük A... İnanmıyorum... Gerçekten sen misin?" İnanılmazdı. Yirmi yıldır birbirleriyle konuşmamışlardı. Biraz hararetlenen ses tonuyla tekrar lafa girdi:

"Sesini tekrar duyduğuma ne kadar sevindiğimi bilemezsin Julien. Birkaç gün önce senden bahsediyorduk. Yaşamın ne kadar garip olduğunu söylüyordum Juliette'e. Zaman su gibi akıp geçiyor, bir şeyler başarmak için etrafa saldırıyoruz, sonra

dağılıp gidiyoruz, vakti gelince de kendimize bir dur diyoruz ve her şeyin sessizce yok olup gittiğini görüyoruz, dostlukların bile. Evet, senden ve okul yıllarından bahsediyordum.”

Birkaç dakika daha böyle devam etti. Julien içinden gülüyordu. Harneau gerçekten vefalıydı, sadık bir tazıydı. Önceden hiçbir haber almamışken birinin bizi bu kadar hızlı tanımasında gerçekten rahatlatıcı bir taraf vardı, gerçi kendisini Harneau'nun tarif ettiği gibi gördüğüne emin olamıyordu; Harneau sanki Julien gözlerinin önündeymiş gibi güçlü ve neşeli ayrıntılarla onu anlatmaktan keyif alıyordu: Küçük taşralı şehre iner inmez ona sahip çıkan ve kentte işlerin nasıl yürüdüğünü usulüyle anlatan biraz mesafeli, biraz alaycı, biraz büyüleyici bir genç adam. Julien, böyle tasvir edilen portresine pek aşına değildi ama bu portreyi tamamen görmezden de gelemezdi: Harneau'nun ona dair zihninde sakladığı imge buydu, sevecen ama aynı zamanda –daha ziyade– kuvvetli bir ısrarla getirip bu tarifi önüne koyuyordu da sanki Julien ondan kurtulmaya çalışıyordu. Bir an coşkulu dostluk ifadeleri altında bir sitem belirtisi sezdiğini düşündü ama bu izlenim çok sürmedi. Harneau'nun onu tanımış olmasına sevindiğini hemen kabullendi sonra. Değişmemiş olması gerekirdi, böyle kesin teşhis edildiğine göre aynı kalmış olmalıydı: Julien! Julien mi Büyük A mı? Harneau ona başta Büyük A diye hitap etmişti – Büyük A, öğrenciler makara yaparken gününbirlik değişen tutarsız kukla karakter. Ama ardından hemen öğrenci günlerinden kalma âdetleri bir kenara bırakarak düzeltilmiş ve “Julien” demişti. Ona tesir eden şey de buydu. Eski okul arkadaşları hiç tereddüt etmeden, daha ilk kelimesinde, yirmi otuz yıl sonra bile –ne de olsa son karşılaşmaları anlık olduğu için sayılmazdı– onu böyle tanımlamıştı. Bu yüzden basbayağı kendiydi. Kendi: Bir ses, bir ad, Julien. Çok bir şey değil ama bir şey. Günler ve saatler geçip giderken parça parça olma hissini uzun zamandan beri taşımış olan, şimdiyse annesinin yaşlı zihninde gezinip duran bir hatıra kalınusundan ibaret oluncaya dek eriyen ve kısa bir süre sonra bu zihinle birlikte unutulmuşluğa gömülecek bir şey.

O gece dışarı çıktı. Seine Nehri'ne indi, esintili kıyı boyunca dolaştı. Ara sıra durup şehir ışıklarını izledi ya da ışıkların su üstündeki dansını seyretti. Saint-Louis adacığına bağlanan köprüyü geçti. Su kenarına inen basamaklara adım atma isteğine dayanamadı. O an üzerinde duran şehrin, daha da öteye, Concorde Meydanı ve Louvre'a kadar uzanan şehrin göbeğindeki "gemi"nin pruvasına doğru biraz yürüdü. Hafif bir baş dönmesi hissetti ve bir ağaca yaslandı, derin nefes aldı, yapacak hâlâ çok şeyi olduğunu ve eve dönme vaktinin geldiğini söyledi kendi kendine. Bir an, yalnız olmadığının farkına vardı. Gece ilerledikçe titreten havanın soğuğuna aldırmamış iki âşık karanlıkta birbirlerine sokulmuşlardı. Onlar da ara sıra şehrin ışıklarına dalıyorlardı. Adeta bir kartpostal çifti gibi. Tekrar yürümeye başladı, merdiveni çıktı, köprüden geçti, ısınmak için adımlarını hızlandırmıştı, Cité adacığının öteki ucuna kadar kıyı boyu gezindi. Yine bir anlığına durdu ve demirleme limanına yanaşmak için manevra yapan gezi teknesini izledi, böyle bir tekne görünce ertesi gün açık denize açılacağını hayalini kurardı.

Saat tamı tamına altı buçuktu. Harneau onu bekliyordu, “Bu-luşma Noktası” işareti altında biraz gergindi. Görünüşü az çok Julien’in tahmin ettiği gibiydi: Boğazlı yün bir kazak, légion d’honneur nişanının görünür şekilde yakasını süslediği İskoç desenli bir ceket, kusursuz parlatılmış yarım botlar. Üzerindeki-lerin hepsi çok kaliteliydi, en prestijli markaları seçtiğine şüphe yoktu, moda dergilerine sorsanız kırsal şıklığın timsali olduğunu söylerlerdi. Tuhaf biçimde saçına tek bir ak bile düşmemişti. Cömertçe para harcadığı elbiselerinin ardında kayboluyordu çelimsiz cüssesi. Julien’i fark edince elini kaldırdı, ona doğru ilerledi, kucaklaşmaları sessiz ve kısaydı.

Harneau’nun arabası da şaşırtmadı Julien’i. Park yerinde dikkat çeken beyaz bir Mercedes’ti. “Geçen sene buradaki ikinci el galerisinden aldım” dedi Harneau. Bir taraftan da otomatik anahtarıyla arabanın kapılarını uzaktan açıyordu. “Adamı uzun zamandır tanıyorum... Ben burada olmadığım zamanlar, ki bu da senede en az dokuz on ay anlamına geliyor, arabayı garajında tutuyor, ara sıra çıkarıp bakımını yapıyor. Bu tarz kısa tatiller için harika bir çözüm. Üstelik araba Almansa risk yok demektir. Hiç arıza yapmaz, mutlak güven verir. Önce bana bir Renault Vel Satis yutturmaya çalıştı. Ben de al onu kıcına sok dedim.”

“Seni Mercedes överken duymak komik” dedi Julien tebesümle.

“Kapitalizmle mücadele etmemiz, iyi yaptığı şeyleri görmezden gelmemizi gerektirmez azizim” diye cevabı yapıştırdı Harneau gülerek.

“Hâlâ mücadele ediyor musun?”

“Teoride, teoride, daima teoride; esas şey teori zaten.”

Mesafe çok uzun değildi. Harneau durmadan konuşuyordu, Julien ise yaptığı itirazların önünü almaya ve bahane üretmeye çalıştığını çok geçmeden fark etmişti.

“Bizim eve geçip bir şeyler içelim, ancak seni gece için otele yerleştireceğim. Ev çok büyük değil, üstelik konforsuz. Annemle babamın yaşadığı yer burası. Evi muhafaza etmeye kararlıyım ama biraz sıkış tıktış işte.”

Le Mans’tan ayrıldıktan sonra güzel Mercedes çevreyolu la-birentine batıp çıktı ve Chartres-Nantes yoluna saptı. Harneau, küçük bir müstakil evin önünde durdu, evin etrafı da yine benzer evlerle doluydu. Kare kare dizilmiş evlerin her biri, sitenin bir parçasını oluşturunuyordu; güneyden sayısız çam ağacı, kuzeydense hipermarketin depoları ve otoyoldan çıkar çıkmaz yanından geçtikleri benzin istasyonları siteyi çevreliyordu. Dükkân tabelaları arkadan görünüyordu, Julien de harfleri tersten okuyarak ne yazdığını çözmeye çalışıyordu.

“İşte geldik. Bence içeri girip birer viski içelim. Faisan Doré diye bir restoran var. Yemeğe oraya geçeriz sonra. Çok yakın. Otel de hemen yanında zaten.”

Ceketinin cebinden anahtarlarını çıkardı, kapıyı açtı, cila ve solmuş çiçek kokan küçük bir holden geçirdi Julien’i. Alelaide bir masanın üzerindeki yeşil seramik bir vazanın içinde bir demet çiçek çürümek üzereydi.

“Temizlikçi kadın sadece cuma günleri geliyor. Juliette, Chicago’ya döndü. Bir konferans için benden birkaç gün önce gitti.”

“O da mı felsefeci?”

“Hayır, hayır, edebiyatçı, Fransız edebiyatı uzmanı. Ama felsefeden de anlıyor biraz, ‘*French Theory*’ filan işte: Deleuze, Lyotard, Derrida... Gerçi benim psikanaliz kırması Marksizm anlayışım da en haşta *made in France* etiketli. Her şeye rağmen, bize orada büyük teveccüh gösteriyorlar. En azından bu ortamlarda. Öğrenciler çok azimli. Bu da bizi... yüreklendiriyor.”

“Fransa’yı özlemiyor musun?”

Harneau Julien’e oturması için salonun baş köşesinde haşmetle duran iki büyük deri koltuktan birini işaret etti, yemek masasının

olduğu köşedeki 1930'lar stili bir büfeden iki bardak aldı ve ikisini de biraz viskiyle doldurdu.

“Özlüyorum...”

Mutfaka girip gözden kayboldu ve bir kâse buzla geri döndü.

“Bir anlamda, özlüyorum... Ama alıştık Amerika'ya. Orada bir yaşam kurdum kendime. Hayat, Fransa'dakinden daha kolay, en azından bizim için. Üstelik, görebildiğim kadarıyla, Fransa'da şu anda ne politika dünyasında, ne edebiyat ne de felsefe dünyasında ilginç herhangi bir şey yok... Yanılıyor muyum?”

Julien, onaylar manada kafasını salladı.

Kadehlerini tokuşturdular ve viskilerinden bir yudum aldılar. Harneau Julien'e döndü:

“Bu evi görüyorsun, değil mi? Konak vesaire değil. Ama tüm çocukluğum burada geçti. Babam... babam jandarmaydı. Ne ENS'te ne de Lyon'da yatılı kalırken kimseye bahsettim bundan. Ben hazırlık sınıfını Lyon'da okudum, sana söylemişimdir belki. Beni oraya gönderdiler çünkü pazar günleri yanlarına gidebileceğim kuzenlerim vardı orada. O zamanlar işçi olmak kabul edilebilir bir şeydi, onur duyulacak, hatta kahramansı bir şeydi. Ama jandarma öyle mi?! Babam yine de sol eğilimliydi, içinde yetiştirdiği aileyi hesaba katınca, jandarma olmayı başarması fena bir şey değildi. Annem okumuş biri değildi, ilkokul diploması bile yoktu. Burada yaşayan bir kız kardeşim var. Postaneden emekli. Yine postanede çalışan iyi bir herifle evli. ENS'e girmenin bizimkiler için ne ifade ettiğini ah bir bilseydin... Hazırlık sınıfında yurttaki kalırken benim gibi pek çok tip vardı ama gündüzlülerin çoğu profesör çocuğuydu ki daha sonra ENS'te de durum böyle oldu. Burjuva değillerdi tabii ki ama entelektüel kesimdenlerdi, ana babaları okumuştular, kendinden emin ve kültürlülerdi. Dudaklarımı ısırılmamak ve imrenmemek elimde değildi.”

Kendine biraz daha viski koydu.

“Sen ve diğerleri gibi burjuva rahatlığını asla yaşayamayacağım hissine sahiptim... Bu histen tamamen arındığımı hâlâ söyleyemem.”

“Benim ailem çok küçük bir burjuvaydı biliyorsun, zenginlikleri yoktu, entel takımdan da değillerdi.”

“Evet ama sen doğduğundan beri Paris’te yaşıyorsun, hem de şehrin merkezinde. Hiç de aynı şey değil. Yaptığım her şey –gerçi biraz abarttım ama– babam içindi, onu etkilemek, ona teşekkür etmek için. Sen beni hep biraz gösteriş meraklısı, biraz da naif görürdün...”

Julien reddeder manada elini kaldırdı.

“Hayır. Öyle görmediğini söyleme. Biliyorum, hep de biliyordum, haklıydın da zaten. Üstelik uzun süre öyle gördün. ‘Gösteriş meraklısı’, ifade tam olarak bu. Sevgililerimin hepsini eve getirip havamı attım. Başarılarımın göstergesi olan şeyleri de: Üniformalarım, gazete kupürleri, hatta bir keresinde hususi rozetli resmi bir araç, şoföre dolambaçlı yoldan gitmesini söyledim ki babam arabayı görebilsin, sonra da beni arkada otururken fark etsin. İyi eğitilmiş köpekler gibi her şeyi alıp eve getiriyordum. Çapkınlık, yedek subaylık, devrim liderliği ya da müsteşarlık, işte bunların hepsi babam içindi. Légion d’honneur istememin nedeni de oydu. Bana nişanı verdiklerinde öleli iki ay olmuştu. Ağlayacaktım neredeyse. Ne diyeyim ki? Ağladım işte. O öldükten sonra artık bunların bir anlamı yoktu (annem de ondan kısa süre önce ölmüştü). Bir müddet sonra kendimi toplayıp Amerika’ya gittim. Ama bu evi hep muhafaza ettim. Bu onların gurur nişanesi. ‘Anlıyor musun, bu annen için bir sigorta’ derdi babam, fakat kendisi ondan sonra öldü. Yazları burada vakit geçiririm hep. Juliette pazarları kuzu budu pişirir, kardeşim de kocasıyla birlikte yemeğe gelir. Ön tarafta bahçe süsleri olmuş olsaydı, onları da muhafaza ederdim. Bu benim evim. Köküm burada benim.”

“Güzel.”

“Nedir güzel olan?”

Julien, anlaşılmasız biçimde başını salladı.

“Bilmiyorum, dönmek, bazı şeylerin kaybolup gitmesine izin vermemek.”

“Evet... Gerçi burada içim daralıyor. Ama yazın bir iki hafta, atla deve değil. Üstelik kız kardeşim de burada. Birkaç arka-

daşım da var mahallede. Birbirimize çok gelip gitmeyiz ama haberleşiriz, fırsat buldukça birlikte bir şeyler içeriz. Juliette Amerika'da gezmektense Avrupa'da gezmeyi seviyor. Her yaz yolculuğa çıkarız. Le Mans bizim hareket üssümüz.”

“Çocukların var mı?”

“Yok... Yapma imkânı olmadı. Juliette, evliliğimizin başında bir çocuk düşürdü ve sonrası hiç iyi geçmedi. O günden beri de mümkün değil artık.”

Kadere boyun eğmişçesine yüzünü buruşturdu.

“Belki de böylesi daha iyidir, kim bilir! Benim gibi yaşayan biri çocukla meşgul olacak vakti nasıl bulsun ki? Sanıyorum Juliette için de öyle. İlk zamanlarda bana çok arka çıktı, zor zamanlarda destek verdi. Sonrasında edebiyat tarihinde bir otorite oldu. Amerika'da kendini ispatlamak için deli gibi çalıştı.”

O akşam, yemeğin ardından, içkinin dibine vurdular. Öğrencilik yıllarından konuşup hatıralarını tazelediler. Gerçi dengesiz bir tazelemeydi bu? Harneau en ufak ayrıntıları bile hatırlarken Julien olayların varlığını bile unutmuştu. Bu zıtlığın sebebi neydi? Hafızanın kuruntuları mı? Yoksa yan yanayken tamamen farklı iki hayat mı yaşamışlardı? Son konyağı devirdiklerinde bu hususi soru akıllarına geldi. Harneau'nun cevap hakkında bir fikri vardı:

“Senin için École Normale ve öğretmenlik sınavları varış noktasını ifade ediyordu. Yani söylemek istediğim, o noktadan sonra nasıl yaşamak istiyorsan öyle yaşamak için yapman gerekenleri yapmıştın. Bir hevesli, bir meraklı gibi yaşamın keyfini çıkarabilirdin. École benim için bir başlangıç noktasıydı, sıçrama tahtasıydı, makam mevki kazanma vasıtasıydı, üstelik sadece kendim için de değil. Babam, Le Mans varoşları – bunlar daha büyük şeylerin simgesiydi. Sanırım ‘adanmış’ biriydim. Bu kelime o zamanlar eski moda durmuyordu. Bazılarının inandığı gibi, toplumsal statüsünü yükseltme düşkünü biri değildim, evet adanma tek seferde çok şey ifade ediyor: Diğerlerine denk olmam gerekiyordu, sana denk olmam lazımdı.”

“Bundan fazlası var sende: Gerçek bir kılavuzsun.”

“Evet hep daha ileri gitmem gerekti. Kendime inanmadan önce başkalarının bana inanmasına muhtaç oldum. Herkeste böyledir ama bendeki ihtiyaç muazzamdı.”

“Peki ya bugünün genç Amerikalılarıyla çalışmak seni tatmin ediyor mu?”

“Ne kadar tatmin ettiğini tahmin edemezsin. Bana gençliğimi hatırlatıyorlar. Harekete geçebiliyorlar, coşuyorlar. Ama pes eden benim. Arzusu sönen benim.”

“1958 yılını hatırlıyor musun? Hava indirme tugayıyla kapışmak için elimizde sopalarla okulun önünde hazır beklediğimiz gece. Paris’e inip De Gaulle’ü iktidara taşıyacaklarına emindik.”

“Evet, lakin nihayetinde onlara ihtiyacı kalmadı. Bir tehdit yetti. Ama ne geceydi! Hatırlayan kaldı mı bugün? Tugayın ana hedeflerinden birinin okul olduğunu neden düşündüğümüzü unuttum...”

Birkaç saniye sessiz kaldılar. Julien restoranı kolaçan eder gibi etrafa baktı. Kırmızı kumaşla kaplanmış duvarda parlayan bakır kap kakak yan yana asılmıştı. Doldurulmuş bir sülün, büfenin üzerinden salona bakıyordu. Duvar kaplamasıyla aynı kırmızı rengi paylaşan abajurlar, duvar lambalarının ışığını filtreliyordu.

Harneau, Faïsan Doré isminden bahsettiğinde yüreği hoplamıştı. 1940 Paris sürgününden bazı hatıralar hafızasında hâlâ canlıydı, en azından bazı kesitler. Le Mans yakınındaki bir ordugâhta babasının talim yapmak için birkaç hafta geçirdiği yer burası mı acaba diye merak etti. Fakat bunun hakkında Harneau ile konuşmak istemedi.

Mekânda kalan neredeyse son kişilerdi. Salonun dibindeki çift kahve söyleyip hesabı istedi. “Ne acayip bir herif” diye düşündü Julien birden, “geçmişten bahsetmekten başka bir şey bilmiyor. Ne olduğumu, ne yaptığımı, bir ailem var mı yok mu hiç sormuyor. Sıfır! Umurunda değil. Aklına bile gelmedi. Tek derdi kendi hikâyesi, bense o kırk yılda sadece bir figüranım.”

“Lucien, sana tuhaf bir hikâye anlatmam gerekiyor.”

Harneau, büyük bir şaşkınlıkla Julien'e baktı, fakat 1958 bahsinin yüzünde bıraktığı dalgın gülümseme henüz silinmemişti.

"1968 yılında Nicole Grandval ya da Nicole de Grandval adında bir kız tanıyor muydun?"

Harneau hâlâ gülümsüyordu ama dikkat kesilmişti.

"Neden sordun? Senin de tanıdığını söylemeyeceksin bana, değil mi?"

"Hayır, hayır. Yakın zamanda bana biri ondan bahsetti. Anlatması vakit alır şimdi. Fakat kişileri karıştırmadığımdan emin olmak istiyorum. Öyleyse bu kıızı tanıyorsun?"

İçkiyi biraz kaçırmışlardı ve Julien, Harneau'nun serinkanlı olmaya çalıştığını hissetti.

"Evet, Nicole de Grandval'ı tanıyorum. Kendisi... İlla bilmek istiyorsan, kendisi benim o zamanlar, 68 yılında, büyük aşkımdı. Ayrıca soylu bir aileden geliyordu. Aşkından deliye dönmüştüm sanırım. Daha önce hiç böyle olmamıştı."

"Sonra ne oldu?"

"Bir gün sırta kadem bastı. O zamanlar revaçta bir kişiliktim, devamlı hareket halindeydim. Devrim yapıyordum, anlarsın ya! Hemen tepki vermedim. Ardından, dürüst olmak gerekirse, tanıştığımızdan beri devamlı bir gün çekip gideceğinden korkuyordum. Onun için ben bir tür halk kahramanıydım, Robin Hood'dum. Ben de kendimi biraz kahraman görüyordum. Öyle ya! Aramızdan bazıları kendilerini devrimci gerilla savaşının komutanları sanıyordu, küçük Mao'lar, hani kendisi der ya devrimci halk arasında balığın denizde dolaştığı gibi dolaşmalı diye. Latin Amerika'da yahut başka yerlerde onları ciddi sarsan talihsizlikler de yaşandı, bu bazılarının hayatına mal oldu. Ben bazı yoldaşlarımdan az zarar gördüm. Fakat onun ailesi için ben bir magandaydım, diplomalarım rağmen bir görgüsüzdüm, biraz korkup çokça aşağıladıkları, özellikle her şeyden çok aşağıladıkları bir sınıf düşmanıydım. Bana bundan çok bahsetmezdi ama beni terk etmesi için ona baskı yaptıklarını biliyordum."

"Bir daha hiç görmedin mi onu?"

“Hayır. Ailesinin adresini bulabilmiştim: Saint-Sulpice Meydanı’nda büyük bir apartman. Kızlarının yurtdışına gittiğini ve artık ismini bile duymak istemediğini söyleyerek bana kibarca ama kararlılıkla kapıyı gösterdiler. Ben de üstelemedim. Bu insanların önünde küçük düşmek istemiyordum. Sonra ben de ondan uzaklaştım. Nihayetinde ailesine boyun eğmişti, bir yetişkin olsa da onlara direnememiş ya da direnmek istememişti. Etrafımla pek ilgilenmediğimi, çok düşünceli ve nazik olmadığımı söylemeliyim. Siyasi faaliyetler tüm vaktimi alıyordu. Kariyerim de öyle. Çekip gittiğinde içine düştüğüm zor durumu atlatmam da bu sayede oldu zaten.”

Kadehindeki son yudumu içip bir iç çekti ve biraz daha hızlı konuşmaya başladı.

“Üç dört yıl önce öldü. *Le Monde* gazetesinde ölüm ilanını gördüm. Kocasının soyadının yanında kızlık soyadı da yazıyordu, benim gözüme bu takıldı. Adres aynıydı: Saint-Sulpice Meydanı... Ölüm ilanını veren ya oğlu ya da kızıydı, hatırlamıyorum şimdi. Hakkında bildiğim her şey bundan ibaret. Nasıl bir yaşam sürdü, hiçbir fikrim yok. Her neyse... Bilirsin, bunu söylemek çok sıradan ama artık onun için hiçbir şey hissetmiyorum. Otuz yıl geçti sonuçta. Fakat, çok kırılmış olsam da, zaman içinde, üzüntümün üstesinden çabucak gelebildim. Tıpkı Proust’taki gibi: Mizacımla uyuşmayan bir kız için aklım başından gitmişti... Asıl tuhaf olan şey, ölüm ilanını okuduğumda, o zamanlar hissettiklerimi az da olsa hatırlayamamış, hayal edememiş olmamdı. Beni derinden sarsan da bu oldu. Kendimi artık hatırlayamadığımı fark ettim. Tamam, ne yaptığımı hatırlıyordum da hissettiklerim veya yaşadıklarım silinmişti. O zamanlar olduğum adam, âşık olduğu kadın kadar uzak ve yabancı görünmüştü bana. Çok uzun zaman önce, ta 68 yılı, inanabiliyor musun?”

Harneau bir süre sessiz kaldı, sonra bezginlikle Julien’e gülümsedi, ardından gayet kibar bir tarzda sordu:

“Neden bana Nicole de Grandval’dan bahsediyorsun?”

Harneau onu Le Mans garına bıraktı, Julien de gişelere doğru yürüyüp bilet aldı. Sefer tabelasının önünde durdu ve ona tanıdık gelen varış noktaları listesini hoş bakan gözlerle inceledi. Birden bir şımarıklık yaptı; zihninde hiçbir düşünce olmadan, tekrar gişeye yürüdü ve 12 dakika sonra gara ulaşacak olan Paris-Quimper hızlı treninden Quimperle istasyonunda inmek üzere bir yer ayırttı. Doğru peronu ve vagonunu bulmak için çok vakti yoktu.

İki buçuk saat sonra eski şehrin ortasında yağmur altında dikilirken buldu kendini, 15-20 yıldır, belki daha fazla, adımını bile atmamıştı buraya. Kuşkusuz burada yapacak bir şeyi, görececek kimsesi yoktu. Böylesi boş bir gar peronunda, metruk bir meydanda hafızasının ıssızlığında karaya vurmak, akıntıya kapıldığının bariz göstergesiydi.

Bir an tereddüt etti. Paris'e dönmek için şimdi gece trenini beklemek gerekecekti. Bunu yapacak kadar kendini güçlü hissetmiyordu. Araba kiralama acentesine gitti ve bir araba kiralayıp geceyi okyanus kıyısında geçirmeye karar verdi, Concarneau civarında örneğin. Direksiyon başına geçtiğinde bir şey yapıyor olmaya ve biraz huzurlu hissetmeye ihtiyacı vardı.

Üç tuhaf gündü bu. Ertesi sabah, köpüren okyanusa doğru alabildiğine uzanan kararsız gökyüzü altında sokaklarda yürümenin keyfine vardı. Fırtınalı rüzgârda yalpalıyor, su yosunlarının kokusu onu her yandan sarıyor, burnunu sızlatıyordu, küçük ara sokaklara sığınmaktan sabırla sakınıyor, sahil şeridini izleyerek limana ilerliyordu. Sonra ona sanki hep oradaymış gibi gelen ama bugün kuşkusuz daha egzotik görünmek ve turist çekmek için adı "Liman Meyhanesi" olan bir lokantada mola

verdi. Ortama hâkim olan keskin sıcaklık şiddetli rüzgârın dövdüğü, örselediği ve sersemleştirdiği bedenleri dinginleştiriyor; sığınacak olan oraya sığınmıyor, kuştüyü yorganın altındaki biri misali oraya kıvrılıyor, dışardaki çetin hava şartlarını hayal etme, hatta abartma fırsatı veriyordu: *suave mari magno**... Julien'in rezervasyon yaptığı otel, sezon bitiminde hâlâ açık olan birkaç yerden biriydi ve doğrudan denize bakıyordu. Çift cam ve diğer konforlu unsurlara rağmen, atılğan ama narin bir küçük balıkçı teknesiyle denize açılmış da ilk kuvvetli dalğanın insafına kalmış gibi hissetmişti tüm gece.

İkinci gün annesini aradı, oğlunun uzaklara seyahat etmesi içine sinmemiş gibiydi sanki. Aile mezarlığına çiçek bırakacağını söyledi, bu haber öyle mutlu etmiş, öyle duygulandırmıştı ki yaşlı kadını, sanki rahmetliler arasına karıştığını şimdiden hissetmiş gibi, yaptığı bu hareketi bir tür beklenen saygı olarak algıladığı izlenimine kapıldı bir an. Konuyu alaya aldı ama sonra ailesinin köyünde tanıdıklarının artık yaşayanlardan ziyade ölümler olduğunu fark etti. Annesi daha da abarttı ve neşeyle “Desene artık ölümlerden başka tanıdığımız kalmamış” dedi.

“Civarda yaşayan uzaktan kuzenler veya akrabalar vardır mutlaka ama hiçbirini tanımıyorum.”

“Pont-Aven’e uğrasan iyi olur. Glemarec ailesi, bisküvi dükkânını işletiyordur belki hâlâ.”

Havadan sudan konuştular. Kıymetli ölmüşleri hakkındaki bu sohbet, annesinin moralini düzeltmişe benziyordu. Tebesümle kapattı telefonu. Annesiyle muhatap olmak Breton havasıyla muhatap olmak gibiydi: Ara sıra güneş görse yeterdi. Arabasına bindi. Artık tek aile yadigarı olan aile kabristanına doğru birkaç kilometre yol aldı. Elinde bir kasımpatı saksısıyla, yeni ölenlerin artık defnedilmediği mezarlığın eski kısmındaki kabristanı kolayca buldu. Mezarın üstüne çiçek yerleştirilmişti, acaba bunlar bir uzaktan kuzenin âdet edindiği sunular mıydı yoksa bir komşunun şefkatli bir jesti mi, ne de olsa o meçhul kişinin aile kabristanı da muhtemelen her Azizler ve Er-

* [Ne] hoştur açık denizi [izlemek] (ç. n.).

mişler bayramlarının ertesinde çiçeklerle kaplanıyordu. Sonra Concarneau'ya geri döndü.

Daha sakin bir geceden sonra Quimperle'den aynı akşam Paris trenine binmeye karar verdi. Dönüş yolunda Pont-Aven'in küçük meydanında durdu ve nehir boyunca kısa bir yürüyüşe çıktı. Su seviyesi düşüktü, havada çamur kokusu vardı. Yanlış yerde olduğuna dair, aslında çok az değişmiş olsa da bu dekorda lüzumsuz olduğuna dair garip bir düşünce onu ele geçirmişti. Sanki oynanan aynı sahnedeki aynı oyundu da rol alanlar değişmişti. "Ben önceki oyuncu kadrosunun bir parçasıyım." Bu his, midesine ağrılar soktu, içini kemirip durdu, ufak bir kaygı yarattı; bundan da bir tür haz aldı. Tanıdık herhangi bir figür bu değişmeyen dekordan sırlayıp ortaya çıkabilse bu onu hiç şaşırtmazdı ama böyle bir şeyin vuku hulmayacağını da biliyordu. Bu sefer hortlak olan kendisiydi. Dünyanın daimi masumiyetini keşfediyordu ve bu gri sabah vakti kalabalık olmasa da sokakta rastladığı insanların ona –güya bir hayaletti ya– bakmadan geçmemelerine gayet şaşıırıyordu. Yine de kolunun altında bir somun ekmekle evine giden ve sanki ezelden beri tanıyormuş gibi kendisine yaklaşan yaşlı bir kadınla ayak üstü lafladı – "hava berbat," "soğuklar bastırdı," "Noel de yaklaşıyor." Görünüşe göre neredeyse aynı yaşlardı, kadın belki biraz daha yaşlıydı ve çocukluğunun yaşlı kadınlarına çok benziyordu. Rol dağılımı hatası diye düşündü.

Annesinin tavsiyesini dinledi nihayet. Eski evin önünde duruyordu şimdi (bu evi ilk gördüğünde de eski bir ev gibi görünmüştü ona ama inşa tarihi yüzyılın başı olmalıyı, 20. yüzyılın yani); ailenin bir nesli, gizli bir formülle Breton gofretleri üretip bu serveti yapmıştı. Aile sırrı efsanesi 1950'lerde çok revaçtaydı, basit ilkeler üzerine kurulu Breton gastronomisi de kendini ayakta tutmak için bu tarz gizemlere daima başvurmuştu. Istakoz sosu ve gofret hamuru hakkında kulaktan kulağa dolanan binlerce hikâye ve masal, turist rehberlerinin ve reklam afişlerinin zaruri teması olmadan çok uzun zaman önce, yöredeki aileler arasında da anlatılıyordu. Pont-Aven'deki kuzenlerinin

gofretlerinden ilk ısırdığında, Paris'te kutsal ekmek parçasını yutmak için cemaate ilk iştirak ettiği gün takındığı ciddiyeti ve vakarı takınmıştı. Üstelik bunların ikisi muhtemelen aynı yıl gerçekleşmişti. Fakat, ihtiyar bir dinsiz olduğundan, duygulanarak anımsadığı Pont-Aven hatırasıydı; ilk tadışında, hayatının en yoğun olaylarından birini tecrübe etmiş olduğuna emindi, her şeyden daha fazla hatırlanacak bir andı, bir yaşamın hatırasını ve muhayyilesini inşa eden nadir vakitlerden biri olduğuna şüphesi yoktu.

Frenkasmasıyla bezeli vitrinin aralıklarından otuzlu yaşlarda bir adam fark etti dükkânın içinde, bir taraftan müşteriyle laflarken diğer taraftan büyük bir plastik poşete iki ya da üç kutu gofret yerleştirmeye çalışıyordu. Genç kadın ona teşekkür etti ve kapıyı açtı, o anda tıngırdamaya başlayan bir çan kadın dükkândan çıkıp kapıyı kahkahayla kapatana kadar susmadı. Elindeki paketlerle Almanya plakalı bir arabaya bindi.

Julien içeri girdi. Dükkânın tasarımının bir sanatçının elinden çıktığı ve modern standartlara uyduğu belliydi. Vitrinler, tezgâh ve aynalar, göz almayan ama güçlü bir ışıkla parlıyordu. Ortamdan etkilenmiş benziyordu Julien. Elinde maşası ve bir cerrah gibi bembeyaz elbisesiyle tezgâhın arkasında bekleyen genç adama bir kutu gofret paketlemesini söyledi.

"Arzu ederseniz çeşit yapabilirim: İki sıra ince, iki sıra kalın gofret?"

Yakışıklı cerrah, Breton aksanını sezdiriyordu, söylediği her sözû bir tür neşeyle vurguluyordu. Kötü haber vermeye pek uygun değildi bu tonlama.

"Harika olur."

El çabukluğuyla işe koyuldu. Birkaç saniye içinde metal bir kutuyu doldurup gülümseyerek Julien'e baktı.

"Başka bir arzunuz?"

"Teşekkür ederim."

"O zaman tam yirmi avro ediyor."

Julien tezgâhın üstüne yirmi avro bırakıp elinde paketiyle kapıya yöneldi, fakat birden durup arkasını döndü:

“Merakımı mazur görün ama siz Jeanne Glemarec’in oğlunuz acaba?”

Genç adam birden güldü.

“Yo hayır. Ben o kadar yaşlı değilim. Robert 60 yaşına merdiven dayamıştır şimdi.”

“Tabii. Saçmaladım ben.”

“Sonra zaten, bildiğiniz gibi, on sene önce kalp krizi geçirdiğinden beri evden pek çıkamıyor.”

“Elbette...”

“Ben ailenin halefiyim, öyle derler işte. Eşim Jeanne’ın torunu.” Torunu, diye vurguladı. “Siz burarlardan mısınız aslen?”

“Evet, anne tarafım. Eşiniz ve ben uzaktan kuzeniz. Uzaktan ama kuzen. Büyükanнем ve Jeanne’ın annesi ilk kuzenlermiş, hayır, ilk kuzenlerin çocukları. Yılın bu vaktinde kuzenlerim Annie ve Suzanne’ı görmeye gelirdim sıklıkla. 1952-1953 civarıydı sanırım. Ve bundan biraz daha sonrası. Robert daha çocuktı.”

“İkisinin de öldüğünü biliyor muydunuz?”

“Evet” dedi Julien, bilmese de.

Birkaç saniye sessiz kalıp devam etti:

“Babalarını hatırlıyorum, Jeanne’ın kocası, Yvon. Çelimsiz bir adamdı, hep un içindeydi, çalışmadan duramazdı. Bütün hayatını fırınının önünde geçirdi.”

“Şimdi her şey sanayi usulü üretilip getiriliyor. On çalışanımız var. Küçük bir fabrika gibi işliyoruz. Burası sadece satış yeri. Aline’in büyükannesini ve büyükbabasını ben hiç görmedim. Aline benim eşim, Annie’nin kızı. Tüm aileyi tanıyorsunuz o halde?”

“Tabii ki. Suzanne’ın düğününe gelmiştim. Annemle babam Paris’te yaşıyordu, tatillerde büyükanнемle büyükbabamı görmeye gelirdim. Yvon beni Aven Nehri’ne balığa götürürdü: Geceleri nehir sakın olduğunda kendi üretimi olan üç dişli zıpkınla pisibalgı, hatta dilbalığı avlardık. Yasal olduğundan emin değilim ama güzel vakit geçirirdik.”

“Benim balık tutmaya vaktim olmuyor. Aven’e gidenler var hâlâ. Ama denetimler çok sıkı şimdi, midye çıkarıyorlar ancak.”

Beyazlar içindeki adam sempatik görünüyordu; kibarca gülüyor, göz ucuyla da dükkâna doğru gelen çifti gözlüyordu. Kapı açıldı ve çan tıngırdadı.

“Merhaba, hoş geldiniz” dedi.

Görünüşe göre sıradan müşterilerdi, gürültülü bir şekilde selamlaştılar. Julien kapıya yöneldi, tekrar açtı, çanın sesi altında, kuzeninin damadı ona seslendi:

“Eşime uğradığınızı söylerim.”

“Evet, evet. Selam söyleyin benden.”

Julien hızla arabasına yürüdü, Quimperlé’ye ve gara bir an önce varmak için gaza bastı. İsmi bile söylememişti.

Quimperle’de bir telefon kulübesinden Vincent’i aradı ve birkaç gün onu misafir edip edemeyeceğini sordu. Öğleden sonra annesine uğrayıp Pont-Aven gofretlerini bırakmak için ancak vakti vardı, sonra hemen çamaşır almak için Prisunic’e geçecek, oradan da hızlı trene binmek için Gare de Lyon’un yolunu tutacaktı.

On gün sonra Paris'e geri döndü. Telesekreter üzerindeki ışık yanıp sönüyordu. Annesini aradı ve akşam onu göreceğine söz verdi. Claire'in boğuk sesiyle bıraktığı kısa mesaja –“Gerçekten inanılmaz. Teşekkürler. Çok teşekkürler”– cevap vermedi. Ona çok duygusal görünen Armand'ın çağrısına döndü: “Claire yola çıkıyor. Sonraki gün Chicago'ya uçağı var. Babasını buldu. Ama siz zaten bunların hepsini biliyorsunuz herhalde?”

“Evet. Size ayrıntılardan bahsederim.”

“Bir kısmını biliyorum. Ne hikâye ama!”

“Akıl alır gibi değil. Sadece bir yazım hatası işte. Geri kalanı hep aynı hikâye, biraz dedektiflik hikâyesi, biraz pembe dizi. Claire nasıl?”

“Tahmin edebileceğiniz üzere iyi. Çok heyecanlı ama yine de biraz kaygılı. Babası, şu Lucien Harneau, adam yerinde duramıyor. Ona şimdiden kendi üniversitesinde verebileceğı bir ders açtırdı ve Amerika'da kariyer yapabileceğini söylüyor. Her şeyiyle ilgileniyor, elinden ne gelirse yapıyor. Claire ona benden bahsedince beni de getirtmek istedi, Paskalya tatilinde yanına gideceğine söz verdim.”

“Harneau'ya dair ilk izlenimi nasıl?”

“Harika. Claire'i acayip etkilemiş. Adeta istila etmiş, ele geçirmiş. Gerçek bir tsunami gibi. Paris'te sadece üç gün geçirdi ama yanından bir saniye ayrılmadı. Her gün arıyor Chicago'dan. Karısı da öyle. Çok içten, yakında onu karşılayacakları günü ipe çekiyor, kocasının mutlu olmasına öyle sevinmiş ki. Belki de artık yalnız hissetmeye başlamışlardı...”

“Ya siz nasılsınız?”

“Bilmiyorum.”

“Bütün bunlar öyle hızlı gelişti ki. Claire ne yapacak, ben ne yapacağım, bakıp göreceğiz işte.”

Sonra gülerek ekledi.

“Bu kayınpeder değişimi beni biraz örseledi... Kıta değiştirmeyi saymıyorum bile...”

“Bekleyip görün bakalım ama sabırlı olun. Ona havaalanına kadar eşlik edersiniz herhalde?”

“Elbette.”

“Ben de size katılabilir miyim?”

“Claire bundan çok mutlu olacaktır, eminim. Ben de öyle. Nasıl söylenir bilmem ama birkaç gündür iletişim sorunları yaşıyoruz. Bu sıralar ilk meşgalesi ben değilim. Sizin orada olmanız durumu kolaylaştırır sanırım.”

Havaalanında her şey çok hızlı gelişti. Claire, valizini teslim edip bilet işlemlerini tamamladığında çok fazla vakitleri kalmamıştı. Julien ona bol şans diledi. Claire teşekkür etti. Kuvvetlice el sıkışıp kucaklaştılar. Sonra Julien birkaç adım geri çekildi. Claire kendini Armand'ın kollarına bıraktı ve ona “Paskalya tatilinde gelip beni görmeyi sakın unutma!” dedi. Gözleri dalıp gitmişken birden birkaç saniye sonra ayrılacaklarının farkına vardı sanki. Arkasını döndü, güvenlik şeridinden geçip pasaport kontrol noktasına ilerledi. Claire'in uzaklaşmasını izliyorlardı. Son bir kez daha döndü, el salladı ve gözden kayboldu.

Yavaş adımlarla dönüş yoluna koyuldular.

“Metroya biniyoruz, değil mi?” dedi Julien.

Armand baş işaretiyle onayladı ve yürümeye devam ettiler.

Düşüncelere dalmış gibiydi Armand.

“Yalnızca kendi küçük yaşamımızı düşünüyoruz, kendi küçük problemlerimizi” dedi birden, özellikle birine hitap etmiyor gibiydi, “ve bu esnada şiddet her tarafta kol geziyor, insanlığın bir kısmı açlıktan ölüyor, hatta bize en yakın muhitte bile kıyamet kopmaya devam ediyor.”

“Siz Mesih değilsiniz” dedi Julien. “Dünyanın bütün fenalıklarını, insanlığın bütün kahrını sırtlanamazsınız.”

Elini omzuna koyup ekledi:

“Üzülme hakkınız var ama, Armand.”

Ona ilk defa ismiyle hitap etmişti.

Birkaç saniye sonra söze tekrar girip “Biliyor musunuz, Amerika’ya yerleşmenin kendi kararı olduğunu düşünmüyorum.”

“Ben bundan o kadar emin değilim. Yeniden bir ailenin parçası olacak. Mesleğinde tanınacak. İngilizceyle hiç sorunu yok. Bu yeni yaşamı sevebilir. Buradaki üniversite sistemi ona kucak açmamıştı zaten.”

“Bir iş bulmaya çalışırken çektiği zorluklar acayip bunaltıcı ve heves kırıcıydı. Claire gerçekten parlak bir kız.”

“Öyle değil mi?” dedi Armand kafasını Julien’e çevirip gülümserken.

“Sizi gülerken görmek güzel... Hayır, sizin yerinizde olsam, bu kadar kaygılanmazdım. Size geri dönecek.”

Sözcükleri adeta “bize geri dönecek” diye telaffuz etmişti.

“Buna gerçekten inanıyor musunuz?”

“Harneau... nasıl desem... biraz sıkıcı biri. Claire kısa süre içinde nefes alacak bir alana ihtiyaç duyacak. Babasını arayıp bulmasıyla onunla birlikte yaşayabilmesi bambaşka şeyler.”

“Olabilir ama bu süre içinde ona bir iş bulmuş olacak ve bir gelecek inşa edecek. Adamdaki enerji kimsede yok.”

Yavaş yavaş yürüyor, trene yetişmek için acele etmiyorlardı. Yürüyen merdivenleri pas geçtiler, devasa panoramik pencereler boyunca ilerleyip zaman zaman otobüslerin ve uçakların sessiz dansını seyrettiler.

Julien daha da yavaşlayıp belli belirsiz bir tonda ve neredeyse kısık sesle söze girdi:

“Kendisine hiç bahsetmedim, henüz vakti değildi ama ... bana tezinin bir kopyasını verdiğinden haberiniz var mıydı?”

“Hayır.”

“Öğrenmiş oldunuz böylece. Fransa’nın en büyük yayınevlerinden birinin yayın kurulunda bulunan bir arkadaşla denk geldik. Dosyayı kendisine ilettim, acayip heyecanlandı. Gelecek sene basmak istiyor. Claire ile yazışacak.”

Armand şaşkınlıkla ona bakıyordu, dudaklarının kenarında mahcup bir gülümseme vardı.

“İsmi Leduc. Benden biraz daha gençtir. Collège de France hocalarından. Gerçekten çok heyecanlandı.”

“Leduc mü? Göstergebilimci olan mı?”

“Evet o. Collège de France bünyesinde görece avantajlı bir konuma sahipler. Sadece bir iki tane olsa da asistan okutman bile istihdam edebiliyorlar. Leduc yıllardır bir tane aldırılmaya çalışıyordu ve görünen o ki sonunda olacak. İşleyiş gereği, işe kimin alınacağına da o karar verecek. Kısa bir zaman önce ortak bir arkadaşımızın evinde birkaç gün vakit geçirdik birlikte. Claire hakkında konuştuk uzun uzun, onunla tanışmak istiyor. Önümüzdeki birkaç hafta içinde halledilmesi gereken bir iş, ama Claire ilgilenirse Paskalya tatilinde gelip Leduc’ü görmesi gerekecek, Chicago’ya gitmene gerek kalmayabilir yani.”

Durmayıp küçük adımlarla yürümeye devam ettiler. Terminalin sonuna varıp nihayet metro istasyonuna indiler.

Armand’ın benzi atmıştı. Bakışları düşünceliydi ve dudaklarını ısıırıyordu, sonra birden huzura erdi. Julien’e döndü ve Humphrey Bogart’ın genizden gelen haşın sesini taklit etmeye çalışarak, “Louis, sanırım bu muhteşem bir dostluğun başlangıcı” dedi.

“Asıl dilinde söyle lütfen. Öylesi daha inandırıcı olur.”

“Louis, I think this is the beginning of a beautiful friendship.”

“Sevgili Rick, Hür Fransa’yı beyin göçünden muhafaza etmek şimdi sizin sorumluluğunuzda. Milli marşı söyleyelim mi?”

Paris’e inip Denfert-Rochereau metro istasyonunda ayrıldılar. “Beni habersiz bırakmayın. Bir gelişme olursa söyleyin” dedi Julien ve ekledi.

“Paris’e geldiğinizde de haber verin. Birlikte sinemaya gideriz.”

Akşam olduğunda Action Christine sinemasına gitti, *Kahraman Binbaşı* gösterimdeydi, Sam Peckinpah’ın yönettiği bu ilginç western filminde, hafızası onu yanıltmıyorsa şayet, kuzeyli as-

kerler, güneyli tutsaklar ve bazı adi suçlular Meksika'da Apa i avlamak için geçici olarak uzla m şlar ve bu ülkede medenileştirme görevinde bulunan Fransız süvari birliklerini unutulmaz bir dayaktan ge irm şlerdi.

“Nasılsınız?” diye sordu yer görevlisi kadın. “Uzun zamandır g r nm yordunuz.”

“Seyahatteydim” dedi Julien.

Birkaç hafta önce Armand ile birlikte Claire'e Flaubert okuduğu zaman hiç olmadığı kadar mutlu olduğunu hatırlayıp kendi kendine gülümsedi. Kadına beş avro uzattı, koltuğunu seçip yerleşti ve bir i  çekip Charlton Heston'ı beklemeye koyuldu.

Zaman, filmleri hatıraya dönüştürüyor, ama başka türlü hatıralara.

Eski Amerikan filmleri tutkunu emekli edebiyat öğretmeni
Julien, Claire adında genç bir kadın psikologla karşılaşır.

Bir süre sonra Claire'in isteğini kırmayarak çalışmasına
yardımcı olmaya karar verir ve geçmişini anlatmaya başlar.
Julien anlattıkça Kurtuluş günleri, Cezayir savaşı, Mayıs 68
ve eski arkadaşlarının anıları yeniden su yüzüne çıkar, oysa
Claire'in farklı bir amacı vardır.

Antropolog Marc Augé'den hatırlama, unutma ve
kimlikler üzerine roman formunda bir değini.

ISBN 978-975-08-4528-4

9 789750 845284

12 TL

KDV'cen
muaf.